

VYSVĚTLIVKY

Str.:

- 9: *ruské Podolí* — krajina v západní části Ukrajiny mezi Dněstrem a Bugem; *František* (Franz) *Kiehl* (1821 až 1885) — německý skladatel, profesor skladby na Vysoké hudební akademii v Berlíně; *Leschetitzki* — Theodor L. (1831—1915), vídeňský pianista a klavírní pedagog polského původu; *lonského roku* — v dubnu 1888 vystoupil Paderewski v Praze na koncertu Soukromého spolku ku podporování chudých (viz Nár. listy 24. dubna 1888);
- 10: *stal se ... předmětem a hlavní osobou ... historických povídek, uměleckých novel, divadelních kusů* — na př. povídky Jakuba Arbese Skretův poslední souboj (z r. 1879, knižně *Ve službě umění*, 1886), veselohry V. Svobody Karel Skreta, malíř český (z r. 1842, viz *Podobizny* II, 224, III, 352) a opery Karla Bendla Karel Skréta (z r. 1883), napsané na libreto Elišky Krásnohorské; *v Týnské ulici u Černého jelena* — proti presbyterii Týnského chrámu čp. 628, původní podoba domu je vyobrazena ve *Světózoru* 1869, str. 56; *Bononie* — město Bologna v Itálii;
- 11: *Schilderbent* — spolek římských sochařů a malířů původu zejména nizozemského, francouzského a německého; *Espadron* — espadrone, italský široký obouruční meč, končír; *dokázal mistrovství ... obrazem na hlavní oltář ve chrámě Týnském* — obrazem Nanebevzetí Panny Marie; *galerie hraběte Nostice* — v paláci Nostickém na Malé Straně na Maltézském náměstí; *sbírka černínská* — tehdy v Jindřichově Hradci a ve Vídni; *belvederská ve Vídni* — Belveder, tehdejší císařská obrazárna;
- 12: *Vezmi do ruky Erben* — Vybrané báje a pověsti národní jiných větví slovanských, vydané Karlem Jaromírem Erbenem r. 1869; *nejdůmyslnější ... pověsti jsou slovinské* — viz vydání Jiřího Horáka (*Slovanské pohádky*, 1940, str. 328), kde je vypočteno 13 slovinských bájí sbírky Erbenovy; *nejkrásnější národní balada vykvešla na Slovinsku* — Ubežni kralj (Uprchlý král), báseň Frane Levstika, český překlad Jaromíra Boreckého (Král na útěku) je otištěn v *Slovanském přehledu*, IX (1907), 146 a d.;
- 13: *Doleňsko* — Dolensko, část Krajiny na jih od stoku Sávy

- a Lublanice; *se svazkem Písní* — kniha má název *Pesni* a vydána byla v době, kdy byl Frane Levstik chovancem olomouckého semináře; *Německý řád* — rytířský, výbojný řád katolický, jenž měl svou oblast (ballei) i v tehdejší Rakousku; *consilium abeundi* (lat.) — pokyn, aby odešel, zde aby vystoupil z řádu; *Slovinská matice* — lublaňský spolek téhož poslání jako naše Matice česká; *Naprej* — slovinsky vpřed, jen dál; *Pavliha* — slovinsky šašek, šprýmař; *náš Klič* — kreslíř a grafik, karikaturista Karel K. (1841—1926); *skriptor* (lat.) — doslovně písař, spisovatel, titul vědeckých úředníků státních knihoven v Rakousku; *knihovna lyceální* — Lycejska knižnica, z níž vznikla Studijní a r. 1945 konečně Národní a universitní knihovna slovinská; *Miklosić* — PhDr a JUDr Fran M. (1813—1891), slovinský slavista světového významu, úředník vídeňské Dvorní knihovny;
- 14: *o němž nám biograf vypravuje* — patrně Velebín Fr. Urbánek, redaktor Kalendáře českých hudebníkův na rok 1887, roč. V, str. VI, v nepodepsané, anonymní „podobizně“ Káanově; *škola Prokschova* — Josef Proksch (1794—1864), osleplý hudební pedagog, od r. 1830 měl v Praze školu hry klavírní; *profesor Blodek* — Vilém B. (1834—1874), profesor pražské konservatoře, hudební skladatel, viz Podobizny I, 373; *Skuherský* — František Zdeněk S. (1830 až 1892), hudební theoretik, pedagog a skladatel, od r. 1866 ředitel pražské školy varhanické, viz Podobizny I, 328; *koncertní transkripce* — přepis, úprava skladby pro koncertní provedení, zde pro klavír; *balet Bajaja* — byl proveden až r. 1897, úspěch však neměl; vydán byl Fr. Urbánkem; *Berger* — Augustin B. (1861—1945), viz Podobizny III, 178;
- 15: *po hrobově tichých desíti letech* — po reakční a policejní éře ministra Alexandra Bacha v letech 1849—1859; *dekla race r. 1868* — státoprávní prohlášení osmdesáti poslanců českého sněmu, že země koruny české jsou spojeny s Rakouskem jen unií personální, dynastickou, a že tedy o nich nemůže rozhodovat než český zemský sněm;
- 16: *administrativní rozdělení Čech* — administrativní oddělení částí země obývaných Němci od území s obyvatelstvem českým; *Plener* — JUDr Ignác P. (1810—1908), rakouský státník, nepřítel českých snah osamostatňovacích;
- 17: *ministr Thun* — Lev Th., ministr vyučování v l. 1849 až 1859; *Večerní vyrazení* — časopis vydávaný Václavem Rodomilem Krameriem v l. 1830—1834; *Včela* — t. j. Česká včela, do níž psal P. M. Veselský jako Miloslav

- Sekytský v l. 1839—1840; *Čarodějnice* — vydána po prvé r. 1844; *Škoda* — Jan Karel Š. (1810—1876), kněz a pedagog; *Vocel* — Jan Erazim V. (1803—1871), básník a archeolog, viz Podobizny I, 357;
- 18: *Horálek* — František H. (1815—1872), církevní hudební skladatel; *Hnilička* — Alois H. (1826—1909), hudební skladatel, autor opery *Žižkův dub*; *ekonom* — zde hospodářský úředník; ale Bohumil Benoni podle svých pamětí (*Moje vzpomínky a dojmy*, 1917) nenastoupil ani místo hospodářského úředníka a šel dále za svým uměleckým cílem; *Dr Karel Pippich* (1849—1921), advokát, politik, spisovatel, zejména her divadelních, viz Podobizny III, 215; *Lukes* — Jan Ludvík L. (1824—1906), zpěvák, viz Podobizny II, 76; *Valentin ve Faustu* — ve Faustu a Marketě, opeře francouzského skladatele Charlese Gounoda z r. 1859; *Stropnický* — Leopold S. (1845 až 1914), operní pěvec; *Jago* — v opeře italského skladatele Giuseppa Verdiho *L'Otello* z r. 1887; *Telramund* — v *Lohengrinu* Richarda Wagnera z r. 1847; *Nelusko* — postava v opeře Giacoma Meyerbeera *Afričanka* z let 1838—1864; *Tell* — v opeře italského skladatele Gioacchina Rossiniho *Vilém Tell* z r. 1829; *Zampa* — titulní postava opery francouzského skladatele Louise Josepha Ferdinanda Hérolda z r. 1831; *Don Juan* — v Mozartově stejnojmenné opeře z r. 1787; *Démon* — titulní postava v opeře Antona Rubinštejna z r. 1875; *Oněgin* — v opeře Petra Iljiče Čajkovského *Jevgenij Oněgin* z r. 1877;
- 19: *vznešené životní heslo Balbinovo* — viz Podobizny III, 361; *spis latinský* — *Ucalegon Germaniae, Italiae et Poloniae, Hungaria, flamma belli Turcici ardens* (*Ucalegon Germanie, Italie a Polska, Uhry planoucí ohněm války turecké*) z r. 1663; *Ucalegon* je postava z Vergiliovy *Aeneidy*, Aeneův soused v městě Troji, jemuž už hoří krov nad hlavou a jenž proto volá sousedy na pomoc; *u Sv. Gotthardu* — Sankt Gotthard, místo v Uhrách poblíž štyrských hranic na pravém břehu Ráby, rakouský maršál Raimund Montecuccoli zde 1. srpna 1664 porazil Turky;
- 20: *in partibus* — t. j. *in partibus infidelium* (lat.), v krajinách nevěřících, pohanů, nekatolíků, titul světicích biskupů římské církve, kteří nesídlili v místě, pro něž byli jmenováni, protože toto jejich formální sídlo bylo v krajině obydlené nevěřícími; *Smederevo* — město v Srbsku na Dunaji, jeho obyvatelé byli pravoslavní; *Mars Moravicus* — doslovně Mars moravský; *Dobner* — Gelasius D. (1719 až 1790), kněz piarista, podle Františka Palackého „otec

- kritického dějepytu“; v *Duchcově* — ve valdštejnské knihovně, dnes uložené v Mnichově Hradišti;
- 21: *Posel z Prahy* — staročeské noviny, zaniklé r. 1879; *Politik* — německý pražský deník, vydávaný konservativní stranou staročeskou; firma *Urbánková* — jejím majitelem byl František August Urbánek (1842—1919), od r. 1871 nakladatel spisů pedagogických a hudebních skladeb, vydavatel časopisu *Dalibor*, věnovaného otázkám hudebním;
- 22: *Petr Arleř* — Petr Parlér (1330?—1399), německý sochař a stavitel, povoláný do Prahy Karlem IV.; *obec vysokomýtská nabízí ...pěkný obraz* — největší Brandlův obraz Nanebevzetí Panny Marie, k prodeji nedošlo; *Annibale Carracci* (1560—1609), italský malíř; *Schröder* (Schrötter), Christian (1655—1702), pražský malíř, původem z Goslaru v Harzu;
- 23: v *Belvederu vídeňském* — viz vysv. ke str. 11; *Kolcov* — Alexej Vasiljevič K. (1802—1842), ruský lidový básník; *Burns* — Robert B. (1759—1796), skotský básník, původem rolník; *Petőfi* — Sándor P. (čti šándor, 1823—1849), maďarský revoluční básník, padlý v povstání proti Rakousku, Jan Neruda překládal jeho verše; *Širjajev* — Dorifej Adrianovič Š., ruský malíř, jenž podle seznamu Kondakovova studoval na petrohradské akademii umění v l. 1809 až 1825; *Žukovskij* — Vasilij Andrejevič Ž. (1783—1852); *Brjullovo* — Karl Pavlovič B. (1799—1852), ruský portretista;
- 24: *Jakub* (Jacques) *Balmen* — pro své sympatie s ukrajinským osvobozenským hnutím byl dán za trest do kavkazské armády; *báseň Kavkaz* — z r. 1844; *hrabě Tolstoj* — Fedor Pavlovič T. (1783—1873), výtvarník, medailér a vicepresident petrohradské malířské akademie; *Jan Hus* — Jeretyk abo Ivan Hus (1845), báseň věnovaná Pavlu Josefu Šafaříkovi;
- 25: *Sebrané spisy Ševčenkovy vytištěny jsou... asi před desíti lety v naší Praze* — r. 1876; *Hajdamaki* — hajdamáci, r. 1768 ukrajinští povstalci proti polské šlechtě, katolickým kněžím a židovským kapitalistům; *Tarasova noc* — řež, k níž došlo r. 1630 mezi kozáky, vedenými Tarasem Trjasilem Borovcem, a Poláky, jimž velel hetman Stanisław Koniecpolski, Poláci byli v ní poraženi na hlavu;
- 26: *paní Arklová* — Terezie A. (1863—1929), pěvkyně Národního divadla, viz *Podobizny III*, 120; *Halka* — opera polského skladatele Stanisława Moniuszka z r. 1847; *Othello* — viz vysv. ke str. 18; *Eleazar* — postava z opery Jacquesa F. Halévyho *Židovka* z r. 1835; *Arnold* — po-

Byla krásný život! Tak sama smrt Maria Kiegrer, která
na lodi došla taklik tragické, od hlava nevolnějším dechem po-
stih.

[illegible]

Vypověď? Ona sama, velká a dobrodělná služka a sloužící, o,
přestěhovala a zoufalá, redněla by si její učení. Kdo nešťaků - její
života vyznívající obloha jediná, rozlita práce užly a náhle stejné
světla a plata: práce dobrodělnosti rozměrné. A práce. Ta spíše
ještě je m. za mrtvou, jialo spíše zaplavla purpurn a plata
za slunce, zapadlým do hor: široké kůly česko (se) kotují, aby
pamatelná dobrodělná učitely dobrodělním. roužem a roužem.

Etame a Davidame se nym^u teprve, (Klida a Kliz) byvala pani, ellari
 Riagrona vande H^u činna. U lože ohude šestinadělly. U ližka se,
 nenoněte, jelož matka nusiła do práce. U ohoryjek a ohudjek, vůbec,

Pam R. nauka činit dobře: umět zachytit podstatu
dobrodiní i zlému, konu prokázat. Dobrodiní z její ruky
ně^hžilo, nepalamboulo, nepoživoulo, ani nít. nedostatek je
nitelný, d^hž. ^{konu} prokázat jistě, povinnost. Dobrodiní telka nekonala

někdy napřed ladit! ~~teď~~, a než se jí dalo, rychle přispěla,
a pak ~~teprve~~ ~~řekla~~ rozhlédla se po okolnostech a byla nejště-
pavějším, hleděla odpočinout si. Také nikdy nebrala
útoky z ~~řím~~ ~~ryjů~~: dítka seděla ~~zádřích~~! ~~švedla~~ ~~těm~~, ~~jiný~~
byla poněkud, ~~zmrzla~~ ~~žalost~~ ze ~~zemi~~ ~~uzavř.~~ ~~Rasnicka~~ ~~V.~~
~~Růžička~~, zemřela ~~ve~~ ~~levek~~ ~~seděním~~, ~~hled~~ ~~tenkrát~~
našla pro ~~řím~~ ~~paní~~ ~~R.~~ ~~tréř~~ a ~~poctivě~~ ~~krásy~~ ~~vytr~~:
"Ta je jako prorokův Cherubin," pravila ~~střechy~~,
"dvěma ~~krávy~~ ~~zadaly~~ se ~~sobě~~ ~~obličej~~, ~~dvěma~~ ~~nohy~~, ~~ale~~ ~~zby~~"
nejině ~~dvě~~ ~~zije~~ ~~zase~~ ~~rozpíná~~ a ~~spěchá~~, ~~kde~~ ~~je~~ ~~ji~~ ~~tréba~~!"
[Panátka její neuposle. Rukli jme, že ~~zdr~~ ~~dobro~~ ~~innost~~:
její ~~spoj~~ je ~~ještě~~ ~~za~~ ~~ní~~ ~~ze~~ ~~nutnou~~, ~~jako~~ ~~spoj~~ je ~~záplava~~ ~~pruhy~~
na ~~glata~~ ~~za~~ ~~sluncem~~, ~~zapadl~~ ~~do~~ ~~hor~~, ~~an~~ ~~může~~ ~~ne~~ ~~vola~~ ~~e~~
~~terč~~ ~~vyhlázn~~, ~~z~~ ~~plav~~ ~~el~~
setrnutí ~~pro~~ ~~klam~~ ~~an~~ ~~vyhlázn~~ ~~gaj~~ ~~el~~: ~~Kam~~ ~~Koli~~ ~~se~~ ~~okle~~ ~~dra~~,
sáde se ~~blýstá~~ ~~rosa~~.

Noruz

- stava z Rossiniovy opery Vilém Tell; *Prorok* — titulní postava opery německého skladatele Giacoma Meyerbeera; *Wilhelm Meister* — postava z opery francouzského skladatele Ambroise Thomase Mignon z r. 1866; *José* — postava z *Carmen*, opery francouzského skladatele Georgese Bizeta; *Assad* — postava ze Sábské královny, opery německého skladatele Karla Goldmarka z r. 1875; *Lenský* — z opery Jevgenij Oněgin P. I. Čajkovského; *Nadir* — hlavní postava v opeře Georgese Bizeta *Lovci perel* z r. 1863; *den ústavní* — den ustavující, ustavující schůzi měla Česká obec sokolská 24. března 1889; *pan hrabě Taaffe* — Eduard Franz Joseph T. (1833 až 1895), v té době ministerský předseda;
- 27: *diletant* (z ital.) — ochotník; *v... besedě kateřinské* — v slezském městě Kateřinkách; *tábor chabičovský* — jedna z velkých národních manifestací, uspořádaná na Ostré hůrce u Háje-Chabičova poblíž Opavy 12. září 1869; *Přemnohé povídky ličí nám* — na př. Pražská čarodějka Josefa Jiřího Kolára z r. 1847; Jan Neruda sám napsal rozsáhlou epickou báseň O Šimonu Lomnickém (almanach Máj na r. 1858), viz Spisy Jana Nerudy, Básně I, (1951), 114;
- 28: *profesor Pacold* — Jiří P. (1834—1907), profesor stavitelství na české technice v Praze; *nejproslulejším žebřákem... v obraze* — Jaroslav Čermák vytvořil r. 1853 obraz Šimona Lomnického žebřáčího na Karlově mostě pražském; *Šimon Žebřák* — podle tehdejší humanistické literární módy latinisoval Šimon Lomnický své jméno (Ptochaeus);
- 30: *kabinetní* — zde ve významu výborný, znamenitý; *kterí jsme za posledních desetiletí do Paříže zavítali* — Jan Neruda byl v Paříži r. 1863, viz jeho Pařížské obrázky (1864), zařazené pak do svazku Menších cest (1877);
- 31: *za časů pařížských světových výstav* — v l. 1855, 1867 a 1878;
- 32: *O'Connell* — Daniel O'C. (1775—1847), irský politik, bojovník za svobodu svého národa; *Irčané... postupují dnes už vítězně* — v boji o svou samosprávu (Homerule, angl. Domáci vláda), již však dosáhli až r. 1922; *Gladstone* — William Ewart G. (1809—1898), anglický státník, viz Podobizny I, 231 a II, 178;
- 33: *Otec Šír* — František Š. (1796—1867), spisovatel, profesor a pak ředitel gymnasia v Jičíně;
- 34: *Slavia* — s podtitulem Románové listy vycházela v l. 1875 až 1878; *Zábavné listy* — Obrázkový časopis pro český lid, pokračování Slavie v l. 1879—1895; *práce ornithologické* —

o ptactvu; *práce entomologické* — o hmyzu; *karlinská firma Knappova* — nakladatelství Mamerta Knappa (1837 až 1896):

- 35: *v době „národohospodářského rozkvětu“* — řečeno Janem Nerudou ironicky, v uvozovkách, o hospodářské krizi;
- 36: *Lukes* — zpěvák Jan Ludvík L., viz Podobizny II, 76; *Pištěkova společnost* — divadelní společnost ředitele Jana Pištěka (1847—1907), později ředitele divadla v Kravíně u Prahy (viz Podobizny II, 226), v Brně a na Král. Vinohradech; *Maýr* — Jan Nepomuk M. (1818—1888), operní pěvec, skladatel a kapelník Prozatímního divadla, viz Podobizny II, 222; *Marta* — opera německého skladatele Friedricha Flotowa z r. 1847; *Kouzelná flétna* — opera W. A. Mozarta z r. 1791; *Bendl* — Karel B. (1838—1897), viz Podobizny I, 233; *Dvořák* — Antonín D. (1841—1904), viz Podobizny I, 58; *Hoffmannovy povídky* — opera francouzského skladatele Jacquesa Offenbacha; *Faust* — Faust a Marketa, opera francouzského skladatele Charlese Gounoda;
- 37: *Neradi jsme ho ztráceli... z Prahy* — A. H. Sokol byl důvěrný přítel Jana Nerudy a také jeho veseloherní spolupracovník, srov. Miloslav Novotný, Dva dodatky k Nerudovi dramatik (České divadlo, XX, 1937); *Moravská orlice* — A. H. Sokol sem přešel z Prahy r. 1883;
- 38: *Neslovce* — u Ivančic; *Veselé listy* — vycházely od konce r. 1866 v Brně, r. 1868 vycházely krátce v Praze; *Národní pokrok* — staročeský deník, vydávaný v Praze v l. 1867 až 1868 místo zaniklého Národa; *Vlastenecký kalendář* — jeho prvním redaktorem byl od r. 1832 Václav Filípek, A. H. Sokol jej redigoval pravděpodobně r. 1868 (roč. XVII na r. 1869), neboť jen tento ročník má jeho příspěvky, jako redaktor v něm však uveden není; *Slavia* — Románové listy, vydávané Aloisem Hynkem, vedl A. H. Sokol v l. 1876—1878, viz vysv. ke str. 34; *Krakonoš* — časopis, vydávaný v Jičíně; *Laciná knihovna* — Ottova laciná knihovna, založená r. 1871; *Humoristické listy* — redigoval A. H. Sokol za Jos. R. Vilímka v l. 1872—1873; *Ferdinandova třída* — dnešní Národní třída; *Nábřeží* — dnešní Smetanovo nábřeží;
- 39: *Ženíšek* — František Ž. (1849—1916), malíř z generace Národního divadla, viz Podobizny I, 338; *Staroměstská vodárna* — na Novotného lávce při Karlovu mostu; dnes je v ní umístěno Smetanovo museum; *v Poljaně* — v Poljanech, na Gorjansku v tehdejší rakouské Krajině; *Jan Wolf* — Janez W., vlastním jménem Payer (1825 až

- 1884), slovinský malíř, zemřel v Lublani; *Accademia delle Arti* (ital.) — Akademie výtvarných umění; *Makart* — Hans M. (1840—1884), vídeňský malíř, kdysi obdivovaný pro efektnost námětů a barev; *tři bratři jeho* — ale z nich Jurij (nar. 1855) zemřel již r. 1886;
- 40: *Bohuslava Keckova* — MUDr B. Kecková (1854—1911) se musela v Čechách věnovat akušérství, od r. 1892 působila jako lékařka v Mostaru v Hercegovině;
- 42: *Repeal* — pražský spolek českých a německých radikálů z r. 1848; *Nebeský* — Václav Bolemír N. (1818—1882), básník, viz Podobizny I, 301; *Kalina* — Josef Jaroslav K. (1816—1847), filolog a básník, viz Podobizny III, 243; *Čejka* — MDr Josef Č. (1812—1862), lékař, universitní profesor, spisovatel, překladatel Shakespeara a lidové poesie španělské; *Hof* — Karel Vít H. (1826—1887), kulturní historik, redaktor, jemuž Jan Neruda přispíval do Rodinné kroniky, viz Podobizny III, 232; *Večerní list* — Pražský večerní list, vydávaný od 1. června 1848 do konce ledna 1851; *Noviny Lípy slovanské* — vycházely od ledna do dubna 1849; *Slovan Havlíčkův* — vycházel v Kutné Hoře od 8. května 1850 do 14. srpna 1851; *Svornost* — vlastenecký spolek z r. 1848, složený z ozbrojeného měšťanstva; *Slovanská lípa* — politický spolek z r. 1848 na obranu konstituce a národnosti a proti splynutí Rakouska s Německem; *Munkáč* — Mukačevo, maďarsky Munkács, město v dnešní Zakarpatské Ukrajině; v jeho hradě mělo Rakousko od doby Josefa II. až do r. 1896 vězení pro politické provinilce; *Čas* — počal vycházet jako první nezávislý český deník po éře bachovské 2. října 1860; *Hlas* — první číslo tohoto deníku vyšlo 1. ledna 1862, s Nár. listy pak Hlas splynul 30. června 1865;
- 43: *v linguistice* — zde ve znalosti jazyků; *Victor Hugo* (1802 až 1885), francouzský básník a publicista, viz Podobizny I, 280; *Meissner* — Alfred M. (1822—1885), německý básník z Čech, zprvu demokratický liberál (báseň *Žižka* z r. 1846), pak německý nacional; *Hellmuth* — Ernest H., pseudonym německého spisovatele Eduarda Schmidt-Weissenfelsa (1833—1893), jenž působil také v Praze, Vincenc Vávra přeložil a v l. 1860—1862 vydal jeho populární knihu *Císař Josef II.*; *Schillerův Fiesko* — drama Friedricha Schillera *Die Verschwörung des Fiesco von Genua* (Spiknutí Fieska z Janova) z r. 1784; *Mosenthal* — Salomon Hermann von M. (1821—1877), německý autor efektních her, jeho Svatojanský dvůr se jmenuje v originále *Sonnenwendhof* (z r. 1857); *z rodiny vlastenecké* —

- z pražské mlynářské rodiny, jeho mladší bratr byl Emanuel Vávra (1839—1891), žurnalista, překladatel a pedagog, viz str. 209 a d.;
- 44: *Kouzelný zápisník* — Čarobna bilježnica; *Požega* — město na rozhraní Charvátska a Slavonie; *illyrská idea* — illyrism, sjednocovací národně osvobozenské hnutí jižních Slovanů, zejména Slovinců, viz Podobizny III, vysv. ke str. 281; *Gaj* — Ljudevit G. (1809—1872), charvátský bojovník za illyrism; *Vukovar* — jihoslovanské město v Srěmu při Dunaji;
- 45: *nové Museum české* — na Václavském náměstí, bylo otevřeno až r. 1891, do té doby bylo na Příkopech v paláci Nostickém;
- 46: *Černiny* — na Čáslavsku;
- 47: *Pelcl* — František Martin P. (1734—1801), autor díla *Abbildungen der böhmischen und mährischen Gelehrten und Künstler*, I, 1773; *Galilei* — Galileo G. (1564 až 1642), slavný italský astronom a fysik, za své učení pronásledovaný církví katolickou a papeži; *Vzali jsme do rukou Slovník naučný* — Riegrův, viz jeho svazek pátý (1866), str. 108, údaj o článku v *Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik*, roč. XXI z r. 1852; *za vpádu Švédů do Prahy* — 26. července 1648; *léčil... Balbina* — Bohuslava B. (1621—1688), viz Podobizny III, 361 a zde str. 19; *dějepisec Stránský* — Pavel S. ze Zapské Stránky (1583—1657), autor díla *Respublica Bohemiae*, vydaného r. 1634 v Leydenu v proslulé elzevirské edici *Republik*;
- 49: *František Šimáček* (1834—1885), žurnalista a nakladatel, viz Podobizny I, 21, III, 35; *na vydávání... politického listu* — Posla z Prahy, r. 1879 změněného v České noviny; *Libuše, matice zábavy a vědění* — spolek na vydávání levných knih, založený r. 1872; *Antonie Vališová* — manželka pražského purkmistra Ferdinanda Valíše, viz Podobizny III, 235;
- 50: *Kaminský* — Bohdan K. (1859—1929), spisovatel, viz str. 150 a d.; *Pan Brouček* — V. Oliva ilustroval Svato-pluku Čechovi oba Výlety pana Broučka; *Švanda dudák* — humoristický časopis, jejž vydával zprvu spisovatel Ignát Herrmann, pak nakladatel František Topič v redakci Herrmannově; *Kalendář Humoristických listů* — vydával nakladatel Humoristických listů Jos. R. Vilímek od r. 1859, zprvu nepravidelně, pak od r. 1884 každoročně; *Sborník románů* — vydával Fr. Šimáček, román Ohněm a mečem v překladu Celestina Friče v něm vyšel r. 1890; *Masopust*

v *Soběslavi* — s podtitulem *Román z doby Rudolfovy*, t. j. z doby Rudolfa II., napsaný Karlem Škábou (1858—1904) a otištěný v Zlaté Praze, roč. III (1885—1886); *Šlechtické novely* — povídky Ferdinanda Schulze (1835—1905), které vycházely v cyklu nazvaném *Figurky*, otiskovaném se šifrou (...od E. Mne); *Třebízského Pohádky* — Národní pohádky a pověsti, vydání z r. 1886; *Máchův Máj* — u Františka Šimáčka, vydání z r. 1888; *Přísloví, pořekadla a popěvky národní* — vyšly u nakladatele Aloisa Hynka r. 1886, ilustrovány však nejsou; *Kronika českomoravská* — s podtitulem *Dějiny našeho národa pro náš lid*, vydaná r. 1890, autor knihy je Alois Hlavinka, ilustrovali ji V. Oliva a J. F. Hetteš; *Vrchlického Gobelin* — šlo patrně o básnickou sbírku *Fresky a gobeliny*, jež vyšla až r. 1891 a jejíhož názvu r. 1889 Jan Neruda ještě přesně neznal; srov. dopis Jaroslava Vrchlického Viktoru Olivovi z 20. února 1889, v němž se básník raduje z ilustrací k básním této své sbírky (otisk dopisu ve *Sborníku Společnosti J. V.*, 1932—1934, str. 150); *listovní* — kancelářský úředník, jenž měl u soudu na starosti protokol knihovních podání;

51: *Vincenc Vávra* — viz str. 41 a d.;

53: *Slovník naučný* — Riegrův (vycházel v l. 1860—1874); *první, který k nám počal převáděti Shakespeara* — z anglického originálu r. 1843 (*Othello*), jeho předchůdci K. J. Thám, Antonín Marek, Josef Kajetán Tyl a j. překládali Shakespeara prostřednictvím německým; *přeložil pak ještě asi šest dramat jiných* — Konec vše napraví, *Veselé ženy windsorské*, *tři díly Krále Jindřicha VI.*, *Mnoho hluku; svazkem životopisným a uvažujícím* — W. Shakespeare a jeho dílo (1872); *s pseudonymem Budislav* — s tímto jménem tiskl J. Malý své prvotiny v Čechoslavu, redigovaném v l. 1830—1831 Josefem Jaroslavem Langrem, a v Jindý a nyní, časopise, jež řídil r. 1833 Josef Kajetán Tyl; *Bibliotéka zábavného čtení* — J. Malý ji vydával v l. 1844 až 1847; *Kvítí z cizích luhů* — Sbírká krátkých povídek zábavných (1852—1853), v ní vyšly práce H. C. Andersena, Alex. Dumase, E. G. Bulwera, Paula de Kocka a j.; *Báchorky a povídky národní* — vyšly původně v *Bibliotéce zábavného čtení* (1844), pak jako *Sebrané báchorky a povídky národní* (1845); *Prostonárodní dějepis český* — známý též pod názvem *Spravedlivá kronika česká* (1844 a d.); *díla o Kolumbovi...* — mnohosvazkový spis *Amerika* od času svého odkrytí až do nejnovější doby (1853 a d.), zejména jeho díl I a II; *Irving* — Washington I. (1783—1859), severoamerický politik a spisovatel, jeho monografie

- The Life of Columbus (Život Kolumbův) vyšla r. 1828;
- 54: *Rok 1848...zavedl ho... do Vídně* — J. Malý, spolupracovník vídeňských novin Slavische Zeitung, dopisoval z Vídně po svatodušních bouřích s šifrou *m* do pražského Klutschakova časopisu Konstitutionelles Blatt aus Böhmen, ale vrátil se do Prahy už v září 1848;
- 55: *v Tišnově* — Tišnov na Moravě; *suplent soudního řádu* — přednášel jako suplent nauku o řádu soudním; *akademie Tereziánská* — vídeňská vojenská akademie, založená Marií Terezií; *prokurátor národa slovanského* — zástupce slovanských studentů;
- 56: *První Jelínkova kozácká črta* — snad Záporožský kozák Garazin v Lumíru 1884, str. 263 a d., s podtitulem *Z ukrajinských črt*;
- 57: *Motýlek z norské pohádky* — v románu se mluví o baletu toho jména; *Slovanský sborník* — E. Jelínek jej vydával v l. 1882—1887; *Bibliografie česko-polská* — Bibliografija dzieł, rozpraw i artykułów czeskich dotyczących rzeczy polskich (1879); *Museo Copernicano* — institut nazvaný podle Mikuláše Koperníka (1471—1543), polského astronoma, objevitele sluneční soustavy;
- 58: *Gisela* — balet s textem Theofila Gautiera, přeloženým Jaroslavem Vrchlickým, a s hudbou francouzského skladatele Adolpha Adama; *Fantaska* — balet berlínského baletního mistra Paula Taglioniho; *Excelsior* — balet s hudbou italského skladatele Romualda Marenca, text přebásnil Jaroslav Vrchlický; *Flik a Flok* — balet Paula Taglioniho a kapelníka Petra Ludwiga Hertla, text přeložil Jaroslav Vrchlický; *Sylvia* — balet, jež složil francouzský skladatel Léon Delibes; *Hentzova* — Marie H., baletní mistryně Národního divadla; *Belkova* — Johana B., baletní mistryně německého Zemského divadla; *Adéla Zieglerova-Srnová (jejíž podobiznu... později dodáme)* — Jan Neruda už o ní v Humoristických listech nepsal;
- 59: *Paltrinieri-Bergerová* — Giulietta P.-B. (1866—1889), primabalerina Národního divadla, viz Podobizny III, 177; *Javotte* — opereta francouzského skladatele Emila Jonase, text je psán na motiv pohádky o Popelce; *Teatro Averino* — zvané též Teatro salone italiano, varieté, jež mělo v druhé polovině 19. století svůj stan na hradbách u Koňské brány, nad Václavským náměstím, svou činnost skončilo r. 1877; *Štědrovečerní sen* — balet Augustina Bergra a skladatele Mořice Stanislava Angra; *Pohádka o nalezeném štěstí* — balet na námět Ladislava Stroupežnického složený Karlem Kovařovicem a Augustinem Bergrem r. 1889;

- 61: *Vlastivěda slezská* — Prasek ji počal vydávat r. 1888 svým nákladem, poslední, pátý svazek vydal r. 1894; *společnost Švandova* — Pavla Švandy ze Semčic (1825—1891);
- 63: *řehole pobožných škol* — regula Piarum scholarum, řád piaristický; *Budeč* — učitelský spolek, pojmenovaný podle výchovného ústavu Karla Slavoje Amerlinga, viz vysv. ke str. 90 v Podobiznách III;
- 64: *Radhošť* — spolek založený r. 1869 v Praze na podporu moravských, slezských a slovenských studujících; *deválá výroční schůze* — byla 7.—9. září 1889, viz Nár. listy 10. a 11. září 1889; „*Probudilost, národní uvědomělost...*“ — citát z poznámky Nár. listů k 70. narozeninám Dra J. Kozánka (č. 168 z 20. června 1889); *Skopalík* — František S. (1822—1891), zemský a říšský poslanec, moravský samosprávný a zemědělský pracovník; *Urbánek* — Ferdinand U. (1821—1887), průmyslník a obchodník, rodák z Kroměříže, předseda Výboru pro dostavění Národního divadla v Praze, viz Podobizny III, 245;
- 65: *za doby Hohenwartovy* — za ministerského předsednictví Karla hraběte Hohenwarta r. 1871, viz Podobizny II, 40, Podobizny III, vysv. ke str. 154;
- 66: *je zúčastněn při Sborníku* — při Sborníku lékařském, jež založil r. 1885 Hlava spolu s prof. Dr. Josefem Thomayerem, viz Podobizny II, 232; *Odborná pathologie a therapie* — encyklopedie praktického lékařství, vydávaná v l. 1879 až 1889 a nedokončená; *Sbírka přednášek lékařských* — t. j. Sbírka přednášek z oboru lékařského, založená r. 1880; *Klebs* — MUDr. Edwin K. (1834—1923), profesor pathologické anatomie, zemřel v Americe; *demonstrátor* — pomocná síla vysokoškolského učitele;
- 67: *Těžký, dosud neproniknutelný závoj* — Emanuel Bozděch zmizel z Prahy náhle a beze stop v neděli 10. února 1889, patrně skočil do Vltavy; *Kotillóny* — Bozděchova veselohra Z doby kotiliónův (1867); kotillon — francouzský rokokový tanec; *tehdejší dramaturg* — Josef Jiří Kolár, jenž vedl činohru Prozatímního divadla a měl i funkci dramaturga, o veselohře Bozděchově naznačoval — podle svědectví herce Jiřího Bittnera (Z mých pamětí, 1894, str. 187) —, že to není hra původní, že je to překlad z francouzštiny;
- 68: *Scribe* — Eugène S. (1791—1861), francouzský dramatik, autor her, jež měly v době Nerudově velký úspěch; *Generál bez vojska* — Jenerál bez vojska byl hrán po prvé v pondělí 7. října 1889;
- 69: *Urbánek* — František August U. (1842—1919), nakladatel

- knih a hudebnin, viz vysv. ke str. 21; *Bursík a Kohout* — pražský nakladatelský závod, založený r. 1874; *u Sv. Štěpána* — v chrámu v Štěpánské ulici na Novém Městě pražském; *Budyšin* — hlavní město Horní Lužice; *Ondříček* — František O. (1857—1922), houslový virtuos, viz Podobizny I, 318; *Pomsta květin* — hraná jako ouvertura k Ravuggiolovi 7. února 1889; *Ravuggiolo*, loupežník apenninský, veselohra Ferdinanda Františka Šamberka, vydaná r. 1889; *Výrava* — Jan Výrava, hra Františka Adolfa Šuberta, napsaná r. 1886; *Tříkrálový večer* — Weisovo operní zpracování z r. 1892 má název *Viola*; *Novohradský* — Zdeněk z Kolovrat (1836 až 1892), dramatik a mecenáš českých kulturních ústavů; *Schack* — Adolf Friedrich von S. (1815—1894), německý historik, orientalista a básník;
- 70: *Žerotín* — olomoucký pěvecký spolek; *Karsten Niebuhr* (1733—1815), německý cestovatel po Arabii, Persii a sousedních zemích; *vnuk Josefa Pavla Šafaříka* — t. j. Pavla Josefa Šafaříka; *predestinován* — předurčen;
- 71: *akademie Tereziánská* — viz vysv. ke str. 55; *psal... do Muzejníka úvahy o spisech bulharských a srbsko-charvátských* — v l. 1871—1886; *vydal první své samostatné dílo* — *Bibliographie de la littérature bulgare moderne*, Книгописъ на новобългарската книжнина 1806—1872 (soupis nové bulharské literatury z let 1806—1872) z r. 1872; *Brahilov* — Brailov, Braila, rumunské město na Dunaji; *Typik sv. Sávy* — typik (tipik) je pravoslavná bohoslužebná kniha, regule klášterní; *sv. Sáva* — srbský mnich, první srbský arcibiskup, spisovatel, zemřel r. 1236; *Trnovo* — Tirnovo, bulharské město na severním úpatí Balkánu;
- 72: *Katkov* — Michail K. (1818—1887), ruský žurnalista, viz Podobizny III, 198; *Čtenářové Národních listů...*, *když čítali v jejich příloze* — překlad Zločinu a trestu zde vycházel r. 1883; *Solovjev praví* — Vladimír Sergejevič S. (1853 až 1900), ruský idealistický filosof, jeho *Tři řeči o Dostojevském* jsou z let 1881—1883; *cosí ohromného, složného* — slovo složný (ve významu složitý) je převzato z ruského znění originálu;
- 73: *Bělinský* — Vissarion Grigorjevič B. (1810—1848), pokrokový ruský kritik;
- 74: *Mikovec* — Ferdinand Břetislav M. (1826—1862), spisovatel, redaktor prvního Lumíra (1851—1862), viz Podobizny I, 396 a II, 211; *Šesták* — Josef Š. (1827—1902), zprvu redaktor vládních Pražských novin, pak kavárník

U české koruny v Ovocné ulici na Starém Městě pražském; *Ticháček* — Josef Alois T. (obyč. Tichatschek, 1807—1886), viz str. 85 a d.; *Píšek* — Jan P. (1814 až 1873), viz str. 108 a d.; *Fanny Janouškova* (1830 až 1904), herečka světového jména, když se odrodila, psala se Fanny Janauschek; *Ferdinand Laub* (1832 až 1875), houslový virtuos, viz Podobizny III, 189; *sestry Nerudovy* — Marie (nar. v Brně r. 1844), pianistka, a Vilemína;

- 75: *Vilemína Normann-Nerudová* (1839—1911), houslová virtuoska; *Bülow* — Hans Guido B. (1830—1894), viz Podobizny III, 146; *Urbánek* — František August U., viz vysv. ke str. 21 a 69;
- 76: *profesor Blažek* — František B. (1815—1900), varhaník, profesor na varhanické škole v Praze, hudební skladatel a spisovatel; *Navedení k písemnostem* — Theoreticko-praktické navedení k písemnostem (1847); *Malý čtenář*, cvičení se ve čtení, myšlení a mluvení (1848); *Cvičení slohová* — z r. 1857 a 1858; *Amerling* — Karel Slavoj A. (1807 až 1884), pedagog, viz Podobizny II, 250; *ústav Wotzelův* — soukromé učiliště Aloisa Wotzela, kde v mládí jako učitel působil i Jan Neruda;
- 78: *Galileo Galilei* — viz vysv. ke str. 47; na zákrok papežské inkvisice byl odsouzen pro své učení a jeho spisy byly zavrženy; *Hlavní dílo jeho* — On the Origin of Species by Means of Natural Selection (O vzniku druhů přírodním výběrem); *Luccová* — Pauline Lucca (1841—1908), vídeňská dramatická umělkyně;
- 79: *paní Blodková* — Marie B., roz. Sternecková z Doudlebských, žena hudebního skladatele a profesora pražské konservatoře Viléma Blodka (1841—1874); *Střelec kouzelník* — Der Freischütz, opera německého skladatele Karla Marie Webra z r. 1821, u nás obyčejně hraná pod názvem Čaroštec; *Sulamit* — postava z opery Královna ze Sáby německého skladatele Karla Goldmarka z r. 1875; *Desdemona* — postava ve Verdiově opeře L'Otello; *Marketa* — postava v Gounodově opeře Faust a Marketa; *Nocleh v Granadě* — opera německého skladatele Konradina Kreutzera z r. 1834; *Dimitr* — Dimitrij, opera Antonína Dvořáka; *Rusalka* — opera ruského skladatele Alexandra Sergejeviče Dargomyžského z r. 1856; *Čajkovskij* — byl v Praze 6. prosince 1888, dirigoval zde první nastudování svého Jevgenije Oněgina, viz Podobizny II, 81;
- 80: *Pacholetství a Junošství* — Otročestvo (z r. 1854) a Junoš

(z r. 1857), druhá a třetí část autobiografické trilogie, začaté r. 1852 Děťstvím (Istorija mojego dětstva); *popisy Sevastopole za krymské války* — z let 1854—1855, vydané u nás jako Sevastopolské povídky nebo jako Válečné obrazy sevastopolské; „*povídky národní*“ — o ruském selském lidu, psané prostým slohem;

- 81: *Vlast tmy* — Neruda uvádí titul původní Власть тмы, česky Vlášda tmy, originál byl vydán r. 1886;
- 82: *Umělecká beseda učinila... ve směru tom pěkný krok* — r. 1879 byla na její náklad zasazena pamětní deska Ferdinanda Brokova, dílo Josefa V. Myslbeka, na dům U Hopfenštoků ve Vodičkově ulici v Praze II; *Guitainer* — Andreas G. (také Quittainer, 1679—1729), českoněmecký sochař, rodák frýdlantský, působil v Praze; *skupina sv. Trojice na Vlašském náměstí v Praze* — na hořejším Malostranském náměstí (podle výsledků novějšího bádání je to práce jiných mistrů); *karyatidy na paláci hrabat Morzinův* — postavy dvou mouřenínů, jež drží na bedrech balkon portálu Morzinského domu v Nerudově ulici na Malé Straně; *v kostele sv. Jakuba* — v ulici Jakubské na Starém Městě;
- 83: *Česká universita... do vinku svého dostala* — když vznikla 10. dubna 1881 rozdělením Karlovy university na českou a německou; *akreditovaný* — osvědčený; *Das Recht der Enteignung in Österreich* — Rakouské právo vyvlastňovací;
- 84: *Kanálka* — tato zahrada byla za bývalou Koňskou branou, nad nynějším Václavským náměstím;
- 85: *Flora česká* — Flora čechica, botanické dílo Karla Bořivoje Presla a jeho bratra Jana Svatopluka P. (1791 až 1849), vydané r. 1819; *Bořivoj Presl* — Karel Bořivoj P. (1794—1852), botanik, universitní profesor; *vokalista* — hoch, který byl přijat do kláštera na celé zaopatření a který za to musel zpívat v kostele na kůru; *divadlo u Korutanské brány* — Theater am Kärntner Tor, u Korutanské třídy, vedoucí do dómu sv. Štěpána směrem jižním;
- 86: *v biografii mistra Lva* — pěvce Josefa L. (1832—1898), viz Podobizny I, 62; *Píšek* — Jan P., viz str. 108 a d.; *Janouškova* — Fanny J., viz vysv. ke str. 74;
- 89: *Třetí starosta, který pražskému Sokolu zemřel během dvou let* — JUDr Karel Linha (1833—9. října 1887), viz Podobizny III, 170, Gabriel Žižka (zemřel 29. ledna 1889), viz Podobizny III, 171, JUDr František Čížek (zemřel 24. prosince 1889); *dva z největších spolků českých* — Česká obec sokolská a Národní jednota severočeská, jedna ze dvou

velkých jednot (druhá byla Pošumavská), jež bránily v pohraničí českou menšinu; *Karel Pippich* — viz vysv. ke str. 18;

- 90: *Po smrti Tyršově* — po 8. srpnu 1884, viz Podobizny II, 125—128; *citujeme z nekrologů novinářských* — z nekrologu Nár. listů 25. prosince 1889; *Až vyjdou ty cestopisy sebrány* — nebyly knižně vydány;
- 91: *maslanica* — масленица, masopust; *sbor Slavjanského* — sbor ruského pěvce a sbormistra Agreněva Dimitrije Alexandroviče S. (1838—1908), viz Podobizny III, 88—89; *exekutivní hudebník* — totéž co reproduktivní, provádějící nebo reprodukuující cizí hudební skladbu (virtuos, zpěvák, dirigent); *Slovanské zvuky* — Skladby slovanských skladatelův hudebních... Řídí a... vydává L. R. Pazdírek... v Moštěnici na Moravě; *Taneční album bratří Lašků* — přesně Album tanců; *bratři Laškové* — Bedřich Ladislav L. a Gothard Josef L., třetí bratr je omyl Jana Nerudy; *Žalud* — Berthold Ž. (1856—1886), skladatel a brněnský pedagog;
- 92: „*u Šindlerů*“ — v Ostruhové ulici č. 19 bydlil Jan Schindler, jenž měl obchod s hudebninami a mapami v Praze I, Karlova ul.; *Slovník polsko-český* — J. B. Podstránského Kapesní slovník polsko-český a česko-polský vyšel r. 1851 až 1852; *Krolmus* — Václav K. (1787—1861), archeolog; *Staročeské obyčeje* — vycházely v l. 1845—1857; *Amerling* — viz vysv. ke str. 76; *Lučba* — Lučební základové hospodářství a řemeslnictví, první část, *Lučba minerální*, vyšla r. 1851; *filiální kostel* — kostel, který nemá svého vlastního duchovního a je spravován knězem kostela sousedního; *bělský* — Bělá (též Bílé) na Rychnovsku;
- 93: *Lipa slovanská* — viz vysv. ke str. 42; *Hess* — Václav H. (1806—1879), nakladatel v Praze; *Výklad náboženství křesťansko-katolického* — vyšel v l. 1854—1862; *spirituál* — duchovní správce; *beneficiant* — duchovenský důchodce; *Paměti* — Paměti špitálu kutnohorského, vyšly v Kutné Hoře r. 1885; *Mluvnička polská* — přesně Polská mluvnička..., vydána byla r. 1852;
- 94: *Příjmení československá, slovozpytně vyložená a Výklad jmen vlastních* — nevyšly;
- 95: *na smíchovského diletanta* — smíchovští divadelní ochotníci hrávali v divadelním sále hostince U zlatého anděla na křižovatce silnic k smíchovskému nádraží a do Košíř; *Kramuele* — Josef Emil K. (1826—1884), herec a ředitel divadelní společnosti, viz Podobizny II, 226; *Zöllnerová* — Eliška Z. (1822—1911), žena divadelního ředitele Filipa Z.,

ředitelka divadelní společnosti, viz Podobizny III, 67; *Švanda* — Pavel Švanda ze Semčic (1825—1891), divadelní ředitel;

- 96: *Journal amusant* — doslovně Zábavné listy, francouzský humoristický časopis blízký Vilimkovým Humorům; „*vyšší dívka*“ — Jan Neruda měl na mysli žačku pražské Vyšší dívčí školy, již navštěvovaly dcery tehdejších pražských „lepších“, zámožných vrstev; *interpret Gounod* — G. složil r. 1867 na text napsaný podle Shakespearova Romea a Julie operu téhož jména, interpretoval literární dílo Shakespearovo hudebně; *praví estetik o něm* — citát z Riegrova Slovníku naučného, I (1860), 608, heslo podepsané šifrou Mš. psal Emanuel Meliš (1831—1916), redaktor Dalibora a hudební spisovatel; *kantiléna* — světská píseň; *adagio* — pomalá hudební věta; *recitativ* (z ital.) — mluvený zpěv, hudební deklamace; *rodina Bendova* — Bedřich (1745—1814), Bedřich Ludvík (1746—1793), Felix (zemřel r. 1768), František (1709—1786), Karel (1748 až 1836), Josef (1724—1804), Jan (1713—1752);
- 97: *Benda František* (1709—1786), houslový virtuos; *Bedřich II.* — Friedrich II. (1740—1786), král pruský; *Gotha* — město v Durynsku; *Ciro riconosciuto* — opera z r. 1765; *Il buon marito* — opera z r. 1766; *Ariadne auf Naxos* — opera z r. 1774; *melodram* — u Bendy scénická skladba, v níž je recitace proložena hudebními pasážemi; *Medea* — z r. 1775; *Dorfarzt* — Vesnický lékař, správný název opery z r. 1775 je Dorfjahrmarkt (Vesnický výroční trh), Jan Neruda převzal omyl z Riegrova Slovníku naučného (I, 1860, str. 607); *Romeo a Julie* — z r. 1776; *Holzhauser* — Dřevorubec, z r. 1778; *Orfeus* — z r. 1787; *Findelkind* — Nalezenec, z r. 1787; *Kostrice* — Küstrin, Kostřín, město poblíž Frankfurtu nad Odrou;
- 98: *Jeronym Falck* — správně Jeremias F. (1609?—1677), německý rytec; *Dr Brendicke* — německý historik umění Dr Hans B. vydal r. 1889 v Berlíně dílo Einführung in die Kunde von Kupferstichen und verwandten Schwarzdrucken (Úvod do nauky o mědirytu a o příbuzných černých tiscích); *v ulici Soukenické* — na Novém Městě, čp. 1192; *Frankobrod* — Frankfurt nad Mohanem; *Arun-del* — Thomas Howard of A. (1585—1664), anglický archeolog a sběratel;
- 99: *Karel II.* (1630—1685), Hollar se stal jeho učitelem r. 1639; *válka občanská* — mezi episkopální církví a puritány r. 1649, kdy byla na čas vytvořena v Anglii republika; *Flandry* — staré hrabství, jež nyní náleží z převážné části

- Belgii, z části Francii a Holandsku; *Antorf* — staré pojmenování Antverp; *Howard* — Thomas Howard of Arundel, viz vysv. ke str. 98; *Tanger* — město v severní Africe při průlivu Gibraltarském; *sbírka prací Hollarových* — je dnes v Národní galerii; *celá řada mužův a žen Duškových* — na př. Josefa Dušková, roz. Hambacherová (1756—1820), koncertní zpěvačka, přítelkyně Mozartova, viz Podobizny II, 295;
- 100: *R. Cosway* (1742—1821), portretista, dvorní malíř prince waleského; *P. Condé* — Pierre C., francouzský mědirytec 19. století, žijící v Londýně, Ulrich Thieme (*Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, VII, 1912, str. 291) uvádí mezi jeho vrcholnými díly na prvním místě portrét J. L. Dusíka; *Händel* — Georg Friedrich H. (1685—1759), německý skladatel, žil v Anglii; *vévodkyně yorská* — jedna z dcer anglického krále; *rondo* — hudební skladba, v níž se hlavní thema stále vrací jakoby v kruhu (it. rondo — kruh); *Pleyel* — Ignaz Josef P. (1757—1831), německo-francouzský skladatel, zakladatel pařížské továrny na klavíry a obchodu s hudebninami; *Méthode nouvelle...* — Nová škola hry na piano a zejména prstokladu, Londýn 1796; *Corri* — Domenico C. (1744—1826), italský skladatel, od r. 1774 žijící v Londýně;
- 101: *Tiedge* — Christoph August T. (1752—1841), německý básník; *komma* — čárka; *stater* — řecká a orientální starověká mince; *nad obráceným F na českém halíři z r. 1619* — jde o stříbrný čtyřřadvacetikrejcar, na němž je ve slově FRIDERIKUS obráceně vyraženo písmeno D a nikoli F;
- 102: *Wankel* — MUDr Jindřich W. (1821—1897), moravský archeolog; *Památky archeologické* — Přesně *Památky archeologické* a místopisné, vycházely od r. 1854, od r. 1871 měly titul *Památky*. Listy věnované historii a archeologii; *Kopernicki* — Izydor K. (1825—1891), polský anthropolog, universitní profesor v Krakově; *Virchow* — Rudolf V. (1821—1902), německý lékař, anthropolog a politik; *Sbírky ty zůstanou Čechám zachovány* — v Národním museu je uložena většina jeho pravěkých nálezů, podle jeho vykopávek z Únětic u Roztok bylo pojmenováno celé jedno prehistorické období únětickou kulturou starší doby bronzové;
- 103: *Katovo poslední dílo* — zdramatisovaný Točník, povídka V. K. Klicpery; *žánr* (z franc.) — typ; *Pospíšilova tiskárna* — Jan Hostivít Pospíšil tiskl v Praze od r. 1826, tiskárnu měl v Řetězové ulici na Starém Městě, čp. 224; *metteur en pages* — typograf, který vysázené sloupce textu

láme, skládá do stránek; *Kateřina Jeřábková* — měla tiskárnu v Praze ve Spálené ulici na Novém Městě v domě čp. 73 při dnešní ulici Purkyňově; roku 1860... „*druhé probuzení*“ — po skončení policejního režimu bachovského; *Čas* — viz vysv. ke str. 42; *Kober* — Ignác Leopold K. (1825—1866) měl tiskárnu ve Vodičkově ulici v Praze II, v domě, kde bývala Akademická kavárna, čp. 736, viz *Podobizny* II, 244; *Kronika práce, osvěty, průmyslu a nálezův*. Dle nejlepších pramenův vzdělali Jiljí V. Jahn a M. Pokorný, vycházela od r. 1868, do r. 1891 vyšlo pět dílů; *Českomoravská kronika* — vydával ji historik Karel Vladislav Zap (1812—1871) v l. 1862—1872; *Šimáček* — František Š., viz vysv. ke str. 49;

- 104: *tiskárna Landfrassova* — jejím majitelem byl tehdy syn zakladatelův Vilém Landfrass; *Ohlas od Nežárky* — tento časopis redigoval Mikuláš v l. 1885—1891; *Divadelní ochotník* — sbírka divadelních her, praktických příruček a monografií o ochotnických spolcích a divadlech, vydávaná od r. 1861; *Česká Thalia* — list věnovaný dramatickému umění a společenské zábavě vůbec, vydávaný v l. 1867 až 1871; *Besedník* — pokračování zaniklé České Thalie, vydáván byl v l. 1872—1873; *Český včelař* — zprvu s názvem Včelař (1867—1873); *Veleslavín* — vydával Mikuláš v l. 1863—1865; *Merendy* — vycházely v l. 1871—1882; *Čadek* — vl. jm. Vilém Schwarz (1815—1865); *Stankovský* — Josef Jiří S. (1844—1879), spisovatel, ředitel divadelní společnosti, viz *Podobizny* I, 159, II, 224; *Sólové výstupy* — J. J. Stankovského vyšly ve dvou sbírkách r. 1871 a 1872; *Šotek* — 27. ledna 1883 vyšel z knihtiskárny Mikulášovy „Šotek, nekopulirovaný společník Besední Merendy“, a ihned byl zabaven, měla to být jen publikace příležitostná; *Mikovcův Lumír* — viz vysv. ke str. 74; *Andersenovy Báchorky* — t. j. Povídky a báchorky (1863), ilustrované dřevorytinami anonymními nebo rozmanitě signovanými; *dějepis českého knihtiskařství* — v I. díle *Kroniky práce* (1872) dvě stati: *Nález knihtlačitelství* a *Technická část knihtlačitelství*; *Emil Šolc* (1861—1931), nakladatel a knihkupec v Telči a v Praze; *Chudáci* — kniha vyšla r. 1885 s podtitulem *Společenské povídky*; *Typografická beseda* — původně (od r. 1865) vzdělávací sdružení typografů, s nímž byl r. 1871 spojen i podpůrný spolek Typografia;
- 105: *Nové divadlo české* — dřevěná budova, postavená r. 1876 za Žitnou branou na Novém Městě při ústí Žitné ulice do Mezibranské, zrušená r. 1885; *Pohřeb na Kaňku* — kantáta

- z r. 1885, napsaná na slova Aloisa Vojtěcha Šmilovského a provozovaná po prvé 12. prosince 1886; *Knittl* — Karel K. (1853—1907), skladatel a hudební pedagog; *Jiránek* — Alois J. (1858—1950), hudební pedagog a skladatel, působil také v Charkově na Rusi a vrátil se do Prahy r. 1907; *Haril* — Jindřich H. (1856—1900), hudební skladatel a pedagog, varhaník, působil též v Charkově v Rusku; *Holý* — Josef H. (1853—1931), varhaník a hudební pedagog, v l. 1877—1905 působil v Rusku, kdež se psal i Giuseppe Golli;
- 106: *Jaroslav ze Šternberka* — hudba k živým obrazům na námět básně Jaroslav z RK; *Spanilá mlynářka* — na slova J. Z. Veselého (viz str. 125 a d.) z r. 1884; *Pohřeb na Kaňku* — viz vysv. ke str. 105; *Hlahol* — pražský pěvecký spolek, založený r. 1862; *Fantasie* — orchestrální skladba z r. 1875; *Hymnus* — kantáta s doprovodem varhan z r. 1890;
- 107: *v rukopise zůstavil... drama* — nazvané *Visitka*; *Družstvo Národního divadla* — se ustavilo r. 1866, r. 1876 po politických bojích mezi mladočechy a staročechy vzniklo splnutím Spojené družstvo (do r. 1880); r. 1881 nastoupilo nové Družstvo Národního divadla; *zastával... ředitele Šuberta* — Františka Adolfa Š. (1849—1915), viz Podobizny II, 46;
- 108: *Ticháček* — Josef Alois T., viz str. 85 a d.; *Ondříček* — František O., viz vysv. ke str. 69; „*Těšme se blahou nadějí*“ — tuto píseň skladatele Josefa Krova (Krowa) zpíval Jan Pišek v Londýně 21. května 1851;
- 109: *Norma* — opera italského skladatele Vincenza Belliniho; *Puritáni* — opera téhož skladatele; *ve Frankfurtě* — ve F. nad Rýnem byl Pišek angažován r. 1840; *ve Mšeně... pamětní desku* — Janu Piškovi zasadil na jeho rodném domě r. 1891 tamní zpěvácký spolek Vyšehrad;
- 110: *Těmi zuby té kůže nedotáhнем* — pořekadlo z dob, kdy ševci vytahovali kůži, z níž šili boty, svými vlastními zuby; *Akademický spolek* — Akademický čtenářský spolek, viz str. 89; *Or Tomid* — hebrejsky Věčné světlo, českožidovský pražský spolek, založený r. 1884; *Odborná pathologie a therapie* — viz vysv. ke str. 66;
- 111: *ozubice* — okostice spojující zub s čelistí; *zubina* — zubovina, vnitřní hmota zubů; *dioskurové* — Dioskurové byli synové nejvyššího řeckého boha Dia, bliženci Kastor a Pollux, přeneseně tedy slovo znamená dvojici nerozlučných přátel nebo spolupracovníků;
- 112: *pomník bratři Veverků* — bratranců Františka a Václava V.,

- vynálezců ruchadla, viz *Podobizny* II, 199; *konkurs na rudolfinský fontán* — r. 1890 dostali cenu za svůj návrh na fontánu, jež měla být umístěna před Rudolfinem (dnešní Dům umělců); *Plevno padlo* — dobyla ho r. 1877 ruská armáda na Turcích; *Hergeselův otec* — František H. (1823—1866), sochař a kameník; *Myslбек* — Josef Václav M. (1848—1922), viz *Podobizny* II, 203;
- 113: *pomník Sladkovského* — Karel S. (1823—1880), žurnalista, Nerudův přítel, viz *Podobizny* I, 182; *na Grandhotelu v Praze* — v tehdejší Mariánské, dnešní Opletalově ulici v Praze II, čp. 1663; *architekt Blecha* — Josef B. (1841—1900); *dům architekta Rechziegela* — Eduarda Rechziegla (nar. 1856); *Bülow* — Hans Guido B., viz vysv. ke str. 75; *L. Brassin* — Louis B. (1840—1884), pianista, profesor konservatoře, od r. 1879 působil v Petrohradě; *v Kollodnoji* — v Kollodném, místo se jmenuje Kollodnoje;
- 115: *Bohdálek* — MUDr Vincenc Alexander B. (1801—1883), universitní profesor; *Hohenwart* — Karl H., viz vysv. ke str. 65; *velká příruční kniha anatomická* — tiskem nevyšla;
- 116: *po druhé našim hostem* — po prvé byla v Praze v dubnu r. 1889; *Choť její* — Sergej Andrejevič Muromcev (1850 až 1910), kadět, r. 1906 člen gosudarské dumy a její předseda; *Savigny* — Friedrich Karl von S. (1779—1861), německý právník; *jeho spis o právní dogmatice* — Что такое догма права; *Dr Esmarch* — JUDr Karl Bernhard E. (1824—1887), profesor pražské university;
- 117: *Galvani* — L. N. Galvani (G. Salvioli, 1857—1925), historik benátského divadelnictví; *Mikuláš Rubínštejn* (1835—1881), ruský pianista, ředitel moskevské konservatoře; *Ronconi* — Domenico R. (1772—1839), italský zpěvák, jako učitel zpěvu působil i v Petrohradě; *Staělka* — Germaine de Staël (1766—1817), francouzská spisovatelka; *Chatrč strýčka Toma* — česky vyšla r. 1853 s názvem *Strejček Tom* a pak ihned r. 1854 s názvem *Strýc Tomáš* (v překladu F. M. Klácela);
- 118: *Napoleonovo dílo o Juliu Caesarovi* — Histoire de Jules César (1865), kniha, již napsal Napoleon III. spolu s E. Stoffelem; „*césarism*“ — uctívání císařů, císařských typů, jako byl Napoleon I.; *Lincoln* — Abraham L. (1809 až 1865), severoamerický prezident;
- 119: *dvě... díla cestopisná* — dva svazky díla Sunny Memoires of Foreign Lands (Jasně vzpomínky na cizí země, Boston 1854); *Narcissus Nepomucenus* (lat.) — Narcis Nepomucký, kantáta k oslavě Jana Nepomuckého, podle církevních výkladů mučedníka zpovědního tajemství a narcis-

- sovské čistoty; *výročně* — ve výroční den umučení Jana Nepomuckého, 16. května; *chorály husitské, které se dosud zachovaly ve zpěvnicích severních Němců* — viz Florestan, Staročeské chorály, Dalibor 1887, 121 a d.; *Je tomu bezmála čtyřicet let* — v Lumíru 1854, str. 689, podal Dr Fr. L. Rieger návrh na založení musejního hudebního archivu;
- 120: *Geras* — město v Dolních Rakousích u moravských hranic, je v něm klášter premonstrátský; *Slownik naučný o něm praví* — Riegrův, IX (1872), 633; *Barrande* — Joachim B. (1798—1883), viz Podobizny II, 206; *k velkolepému dílu Barrandovu* — Système silurien du Centre de la Bohême, první díl vyšel r. 1852, za života Barrandova vyšlo úhrnem 22 svazků;
- 121: *profesor Krejčí* — Jan K. (1825—1887), přírodopisec, především geolog, viz Podobizny I, 214;
- 122: *Uršulinská ulice* — odbočuje z Národní třídy na jih u kostela sv. Voršily; *zpráva, kterou časopisy přinesly* — na př. Nár. listy 10. května 1890; *Brejle* — vycházely od února do května 1849;
- 123: *Žihadlo* — příloha Včely v říjnu 1850; *Prostonárodní list* — Pražský prostonárodní list, vycházel od července 1851 do června 1852; *Reichenberger Zeitung* — vydávaný v Liberci od září 1860; *centralistický* — sloužící vídeňské vládě, jež chtěla v svých rukou centralisovat všechnu moc a rozhodování o poddaných národech, a proto potlačovala jejich snahy federalistické nebo dokonce osvobozovací; *znova své...* *Brejle* — od listopadu 1861 do ledna 1863; *Šotek* — vycházel od 1. dubna 1863 do února 1864, zanikl úmrtím B. Mosra; *Slepá paní* — román vydaný po prvé r. 1853, po druhé r. 1865; *napohledná snadnost* — schopnost udělat něco na pouhé zhlédnutí;
- 124: *konidlo* — jde patrně o obměnu slova koník, jež znamená čtyřnohý podstavec, na němž řemenáři a čalouníci prošívají řemeny nebo látky; *v Zábavných listech* — roč. VII (1885), 186 a d.; *Kravín* — výletní místo Pražanů na dnešních Vinohradech v místech Budečské ulice na rohu Korunní třídy, byla tam i dřevěná divadelní aréna; *Švanda na Smíchově* — Pavel Švanda ze Semčic, viz vysv. ke str. 95; *paní Sklenářová* — Otilie S.-Malá (1844—1912), viz Podobizny I, 9, II, 164;
- 125: *úlohy šaržované* — nadsazené, karikaturní; *úlohy charakterní* — kreslicí povahu, charakter; *Ota Pinkas* — viz str. 106 a d.; *pivovarský závod u Myslíků* — na rohu ulice Spálené a Myslíkovy na Novém Městě;
- 126: „*chuchelská bitva*“ — došlo k ní v úterý 28. června 1881

v Chuchli u Prahy, čeští studenti, dělníci z lomů a místní obyvatelé se v ní srazili s velkoněmeckými buršáky (viz Nár. listy z 28. června 1881 a z dalších dnů); *Prokop Holý*... — přesně Prokop Veliký, nástin historicko-biografický (1881); *Spanilá mlynářka* — hudbu k ní složil Josef Klička, viz vysv. ke str. 106; *Minulého čtvrtka* — 5. června 1890, Nár. listy z 6. června mají o tom výrazně tištěnou zprávu s omylem v křestním jménu: „...pan Jos. Z. Veselý spadl nešťastně s velocipedu, že srazil vaz a okamžitě byl mrtev“; *Převezou si tělo Adama Mickiewicze z Paříže do Krakova* — 4. července 1890 byly pozůstatky Mickiewiczovy uloženy v Krakově; *by cesta mrtvého velikána vedla Prahou* — nedošlo k tomu, vlak s pozůstatky Mickiewiczovými jel do Krakova přes Vídeň;

- 127: *on také na půdě české našel horlivé svoje napodobovatele* — Jan Neruda myslí zde na Svatopluka Čecha a na jeho epigony; *prisma* — skleněný hranol, jenž rozkládá paprsky a obraz předmětu pozměňuje nebo i duhově zabarvuje; *Napoleonův politický poslanec* — vyslanec Napoleona III. k jednání s Turky ve válce krymské; *o převezení pozůstatků jeho do Prahy* — Kollárovy pozůstatky byly převezeny do Prahy až ve dnech 14.—16. května 1904;
- 128: *Schellenberg* — Dr Arnošt Viktor S. (1827—1896), choť Kollárovy dcery Ludmily (1837—1880); *Petermann* — August P. (1822—1878), německý zeměpisec a kartograf;
- 129: *občanská válka americká r. 1861* — válka Severu proti Jihu za zrušení otrokářství; *Theodor Habešský* — sjednotitel Habeše v l. 1855—1856; *Livingstone* — David L. (1813 až 1875), anglický lékař, cestovatel po Africe;
- 130: *Gustav Dörfl* (1854—1902), spisovatel, redaktor a novinářský korektor; *Primus Sobotka* (1841—1925), publicista, viz Podobizny II, 310;
- 132: *Moravský separatism* — moravská snaha odloučit se od Čechů, živená z Vídně; *napsal roku 1848 Vlastimil, přinášeje Mikšíčkův životopis* — v Humoristických listech byla tisková chyba v údaji roku 1884; životopis Mikšíčkův se nepodařilo zatím nalézt, jeden Vlastimil začal vycházet r. 1848, druhý vycházel v l. 1849—1850;
- 133: *první sběratel národních pohádek... na Moravě* — vydal Sbirku pověstí moravských a slezských (čtyři svazky v l. 1843—1845, 2. vydání r. 1850), Národní báchorky (dva svazky r. 1845), Pohádky a pověsti lidu moravského (čtyři svazky r. 1847); *v překladu francouzském* — pohádky překládala Mikšíčkova dcera Marie, viz Miloslav Hýsek, Literární Morava, 1911, str. 39; *Klácel* — František Ma-

- touš K. (1808—1882), spisovatel, utopistický socialista, viz *Podobizny* II, 9;
- 134: *schulvereinský* — Schulverein (Školský spolek) byl německý spolek, jenž usiloval o poněmčení českých dětí v národnostně smíšeném pohraničí Čech; *u barona Podstatského* — u Františka Viléma P. z Prusinovic a z Tonsern, jenž měl syna Theodora Viléma (narozeneho r. 1844); *Hynek a Rachel* — z r. 1858; *Zlaté klasy* — knižnice pro dívčí mládež, založená v Písku r. 1863 V. Lešetickým společně s pedagogy Dr Josefem Pažoutem, Vojtěchem V. Janotou a Edvardem Erbenem; *Zlaté listky* — vycházely při Zlatých klasech od r. 1868;
- 135: *v Kyjevě* — Dr Tomsa tam byl universitním profesorem v l. 1865—1883; *transpirace* — zde pracovní námaha; *Josefinum vídeňské* — ústav pro vzdělávání vojenských lékařů, založený r. 1784 císařem Josefem II. v IX. okresu;
- 136: *Fysiologie pohybu krve* — přesně Fysiologie oběhu krve (1883); *Časopis lékařů českých, jehož byl též redaktorem* — Dr Vladimír Tomsa nebyl členem redakce tohoto časopisu, omyl vznikl záměnou Dr V. Tomsy za Dr Antonína Tomsu, jenž byl v redakci Časopisu českých lékařů koncem let šedesátých; *Akademie česká* — Česká akademie věd a umění císaře Františka Josefa I. byla založena v lednu 1890 munificencí architekta Josefa Hlávky (viz *Podobizny* II, 196), ale Dr V. Tomsa v ní členství nepřijal, stejně jako Jan Neruda, protože měla v názvu jméno rakouského císaře;
- 138: *když si vzpomeneme na politiku, chytáme se teď „stropu“* — Jan Neruda nesouhlasil s mladočeskou politikou, jež vedla k jednání s Vídní a k úmluvám z 19. ledna 1890, k tak zvaným punktacím; *adlátus* (z lat.) — pobočník, pomocník; *nezapomenutelný Skuherský* — Rudolf S. (1828 až 1863), matematik, profesor techniky, viz *Podobizny* I, 328; *aritmografie* — počítání pomocí počítacích strojů, aritmografů;
- 139: *Opavský týdeník* — vycházel v l. 1872—1912; *o... památných volbách slezských* — 30. června 1890, Nár. listy přinesly radostnou zprávu o jejich výsledku 1. července 1890; *Řekli jsme při jiné už příležitosti* — v podobizně P. Antonína Grudy (*Podobizny* II, 244) a v podobizně Vincence Praska (zdestr. 60 a d.); *hory Rudenské* — hory Reichensteinské na pomezí kladském, viz *Podobizny* II, 244; *Gruda* — Dr Antonín G. (1844—1903), viz *Podobizny* II, 243;
- 141: *doktor František Sláma* (1850—1817), spisovatel, viz

- str. 153 a d.; „*Za naši i vaši volnost!*“ — heslo, jež bylo na praporecích polských revolucionářů z r. 1863 a jež přijali ruští revoluční demokraté;
- 143: *pastor František Michejda* — Franciszek M. (1848—1921), redaktor časopisu *Przyjaciel ludu* a od r. 1885 časopisu *Rolnik śląski*; *česko-německý a německo-český slovník* — vydal Josef Rank v l. 1863—1864;
- 144: *Kott* — František Štěpán K. (1825—1915), český slovníkář, autor Česko-německého slovníku, zvláště gramaticko-frazeologického (1878—1893); *František Špatný* (1814—1883), slovníkář, viz Podobizny I, 259; *Hubertov blíže Peterspurku* — na Žatecku; *Franta Šumavský* — Josef F. Š. (1796—1857), filolog, slovníkář, viz Podobizny III, 136; *Tomíček* — Jan Slavomír T. (1806—1866), spisovatel a novinář; *Trojan* — JUDr Alois Pravoslav T. (1815—1893), politik, viz Podobizny II, 11; *Štorch* — Karel Boleslav Š. (1812—1868), spisovatel, redaktor *Vlastimila*, *České včely*, *Květů*; *Amerling* — Karel Slavoj A., viz vysv. ke str. 76; *Kronika Bartošova* — kronika Bartoše Písaře z r. 1524; *Výbor z literatury české* — II. díl vydal K. J. Erben v l. 1858—1864; *registrátor* — úředník, jenž má ve spisovnách na starosti rejstřík, pořadový soupis došlých a vypravených úředních spisů;
- 145: *mozartovské jubileum* — na r. 1887 připadlo sté výročí pražské premiéry *Dona Juana*; *jehož ... účastnilo se ... Národní naše divadlo* — slavnosti začaly 23. října 1887 a skončily 2. listopadu;
- 146: *Dr Ambros* — JUDr August Vilém A. (1816—1876), profesor dějin hudby na konservatoři a universitě; *Pivoda* — František P. (1824—1898), hudební pedagog a skladatel, viz Podobizny II, 269; *prof. Bennewitz* — Antonín B. (1833—1926), houslista, profesor konservatoře; *Skuherský* — František Zdeněk S., viz vysv. ke str. 14; *Dalibor* — redigoval V. J. Novotný r. 1881; *Dr Procházka* — JUDr Ludevít P. (1837—1888), skladatel, viz Podobizny III, 117;
- 147: *mistr Lev* — Josef L., viz vysv. ke str. 86; *při svém jubilejním koncertu* — r. 1884 k dvacátému výročí příchodu do Národního (Prozatímního) divadla; *tři sešity písní ... většinou na texty Nerudovy* — Rozmarné romance (*Dětská láska*, *Doňa Anna*, *Od dvou do třetí*, *Ženská věrnost*), *Má láska poslední* (*Tvůj život ranní budítka...*), *Tereza* a jiné písně; na slova Nerudova je komponována i jeho píseň *Hřích dědičný*; *Tři sbory pro smíšené hlasy* — Trojlístek písní; *u Starého* — u hudebního nakladatele Emiliána

- S. (nar. 1876); *Bursík a Kohout* — viz vysv. ke str. 69; *Pěvcovo přání a Teréze* — Pěvcovo přání — Teréze. Na slova Jana Nerudy. V Praze, b. r.; *sbírky na Husův pomník* — 25. listopadu 1889 vystoupili na českém sněmu dva preláti, dva staročeši (jeden z nich byl Václav Vladivoj Tomek) a jeden „historický“ šlechtic (Karel Schwarzenberg) proti památce a významu Jana Husa a husitů, jež Schwarzenberg nazval „bandou lupičů a žhářů“, a národ jim odpověděl manifestační sbírkou na Husův pomník v Praze (viz Nár. listy 23. ledna 1890);
- 148: *Odborná therapie a pathologie* — správně Odborná pathologie a therapie, viz vysv. ke str. 66; *část gynaikologickou* — část gynekologickou, o ženských chorobách; *Ondřej Kačík-Miošić* — Andrija K.-M. (1704—1760), charvátský mnich františkán, theolog, jeho historický zpěvník má název Razgovor ugodni naroda slovinskoga (Pismarica), pomník mu byl postaven r. 1890 v Makarské;
- 150: *Vojenská hranice* — rakouské ochranné území proti Turkům, sahající od Jaderského moře přes Charvátsko, Slavonsko a Banát až do jižního Sedmíhradska, spravované do r. 1848 válečnou radou a pak do r. 1873 ministerstvem vojenství; *Gundulićova Osmanida* — Dživo Gundulić (1589—1638), básník a státník Dubrovnické republiky, napsal svůj slavný epos Osman pod dojmem polského vítězství nad Turky r. 1621; *asekurován* — pojištěn, zajištěn;
- 151: *Wagner* — Richard W. (1813—1883), německý skladatel, viz Podobizny II, 146; *za oné bouřné doby* — v l. 1874 až 1878, kdy se čeští posluchači Akademie výtvarných umění i Karlovy university bouřili proti Alfredu Woltmannovi (1841—1880), německému historikovi umění, jenž vykládal v svých čteních o německém původu českého umění;
- 152: *Třísvalkové takové dílo je prý už rozepsáno* — nebylo vydáno; *Dientzenhofer* — Kilián Ignác D. (1689—1751), slavný stavitel pražského baroka, viz str. 169 a d.; *letohrádek Amerika* — na Novém Městě u Karlova; *Spolek sv. Notburgy* — tento spolek měl v domě Šporkovském v Šporkově ulici na Malé Straně ústav pro vyučování osiřelých dívek v ručních pracích; *práce polychromalická* — mnohobarevná malba na suchou omítku, kdežto malba *fresková* (italsky al fresco) je malba do čerstvé omítky;
- 153: *ikonografie* — obrazopis, popis obrazů, soupis obrazů; *atributy* — znaky, jimiž jsou navzájem rozlišováni katoličtí svatí; *Eduard Engerth* (1818—1897), rakouský

- malíř, v l. 1854—1864 ředitel pražské Akademie výtvarných umění; *Jednota krasoumná* — také Umělecká jednota pro Čechy, založená r. 1839 na podporu výtvarných umění; *Lehmann* — Mikuláš L., obchodník s obrazy;
- 154: *dovolili jsme sobě citovati* — patrně z dopisu poslaného Janu Nerudovi, dopis dochován není; *Slovenské noviny* — spoluredigoval František Sláma v l. 1869—1872 (roč. II až V); *O vojně Francúzov s Nemcami* — Vojna Francúzov s Nemcami, tisk jarmareční podoby o 39 stránkách in 12°, vydaný autorem r. 1870 v Pešti s pseudonymem Fraňo Sláma; *Vojenská hranice* — viz vysv. ke str. 150; *Putování po Slezsku* — Vlastenecké putování po Slezsku; *Zápisky soudce* — přesně Ze zápiskův soudce (1882);
- 155: *Matice lidu* — lidová nauková knižnice, založená Eduardem Grégrem a vydávaná v l. 1867—1912; *provincialism* — slovo nebo rčení nářeční, krajové; *stal se nyní ještě tišším* — zemřel 2. října 1890; *I. L. Kober* — Ignác Leopold K. (1825—1866), nakladatel, viz Podobizny II, 244;
- 156: *Petr Bílka* (1820—1881), vídeňský pedagog, viz Podobizny I, 141; *Schmidt-Weissenfels* — Eduard S.-W. (1833 až 1893), německý spisovatel, viz vysv. ke str. 43; *Gartenlaube* — německý zábavný a ilustrovaný časopis (*Gartenlaube* — zahradní loubí, besídka); *Koller* — generál Alexander K., v l. 1868—1870 a 1871—1874 místodržitel v Čechách, nepřítel české protivládní oposice;
- 157: *Treitz* — MDr Václav T. (1819—1872), profesor Karlovy university; *Eiselt* — MUDr Bohumil Jan E. (1831—1908), universitní profesor nemocí vnitřních, viz Podobizny I, 125; *Weiss* — MUDr Vilém W. (1835—1891), universitní profesor, chirurg, viz Podobizny I, 151; *Petters* — MDr Vilém Ignác P. (1826—1875), profesor Karlovy university;
- 158: *Odborná pathologie a therapie* — viz vysv. ke str. 66; *Šimáčkova Encyklopedie lékařská* — vydávaná nakladatelem Františkem Šimáčkem, viz vysv. ke str. 49; *Časopis českých lékařů* — jeho redaktorem byl E. Maixner v l. 1878 až 1895;
- 159: *Slovanstvo ve svých zpěvích* — za života Jana Nerudy vyšly sv. I—VIII (1884—1890) s písněmi českými, moravskými, slovenskými, polskými, lužickými, ruskými, slovinskými a černoohorskými; *Na jaře vyjdou* — IX. svazek díla *Slovanstvo ve svých zpěvech* (zpěvy charvátské) má vnočení 1892; *isterské* — z jihoslovanské Istrie; *Svatobor* — spolek na podporu spisovatelů, založený r. 1862;
- 160: *Světém slovanským* — díl I, Na Černé Hoře (1892); *Bolzano* — Bernard B. (1781—1848), matematik a filosof, viz

- Podobizny I, 371; *Antonín Marek* (1785—1877), obrozenský básník; *Fesl* — ThDr Michal Josef F. (1788—1863), kněz a spisovatel, žák Bolzanův; *vyjde teď ... životopis zvláštní* — Jan Neruda zde použil zprávy, již přinesl Světozor r. 1890, str. 562: „Obširný životopis biskupa Hurdálka přinesl Riegrův Naučný slovník... a bude doplněn a poopraven zvláštním vydáním, jež chystá výše jmenovaný kanovník,“ — t. j. Josef A. Šrůtek, vnuk Hurdálkovy sestry Kateřiny, pedagog a náboženský spisovatel (1822—1901); jeho kniha o Hurdálkovi nebyla však vydána;
- 162: *jaké rány v tu dobu dopadaly na naši vlast* — povodeň, jež postihla i Prahu, protrhla ve dnech 2.—5. září Karlův most na dvou místech; *Štulc* — P. Václav Š. (1814 až 1887), viz Podobizny II, 44; *Tomek* — Václav Vladivoj T. (1818—1905), viz Podobizny I, 112; *Pichl* — Dr Josef Bojislav P. (1813—1888), básník a publicista, viz Podobizny I, 342; *Jablonský* — Boleslav J. (1813—1881), básník, viz Podobizny I, 187; *do domu barona Hildprandta* — byl vychovatelem Roberta H., pozdějšího pána na jihočeské Blatné, jenž zemřel r. 1889; *v rodině hrabat z Harrachů* — byl vychovatelem Jana Harracha (1828—1909), činného pak i literárně a také politicky ve vídeňské české menšině; *arcikníže Rainer* — Josef R. (1783—1852), v l. 1817—1848 místokrál, t. j. místodržitel království Lombardsko-Benátského, jež tehdy bylo pod panstvím rakouským; *Vesna* — almanach, v l. 1837 až 1838 vyšly tři svazečky;
- 163: *plagiátem ...přešla do literatury německé* — vyšla jako „původní“ německá novela v Hamburku; *Šantl* — Jan Jiří Š. (1798—1858), právník, dramatický spisovatel; *článek, dokazující český rod Gulenberga* — vyšel v I. ročníku Vlastimila r. 1840, jeho hypotéza byla však historiky knihtisku odmítnuta; *Sbor matičný* — Matice česká, vydavatelský fond při Sboru k vědeckému vzdělávání řeči a literatury české a při Národním museu; *Perly české* — almanach vydaný k počtě císařských novomanželů Františka Josefa a Alžběty po jejich návštěvě v Praze;
- 164: *imatrikulován* — zapsán do seznamu (matriky) žáků vysoké školy; *petrografie* — nauka o horninách; *Bořický* — Emanuel B. (1840—1881), universitní profesor, nerostopisec;
- 165: *akademický senát* — byl nejvyšší orgán vysoké školy, složený z rektora, prorektora, fakultních děkanů a proděkanů a fakultních zástupců; *mladá básnička česká setkala se se značným úspěchem* — Růžena Jesenská (1863—1940), Jan Neruda jí vydal v Poetických besedách knížku veršů

- Úsměvy; *vzali jsme do ruky dávného přítele Pelcla* — dílo Františka Martina P. (1734—1801) *Abbildungen der böhmischen und mährischen Gelehrten und Künstler*; *Pavel Melissaeus* — správně Jakub Meduna (lat. Melissaeus) Krtský (1554—1599), Jan Neruda převzal (zde na str. 166) ze svého informátora, Riegrova Slovníku naučného, IX (1872), str. 1030 (heslo Vestonia), chybný údaj o jeho křestním jménu; *Scaliger* — Josephus Justus S. (1540 až 1609), francouzský filolog a básník; *Carolides z Karlsperka* — Jiří C. z K. (1579—1612), dvorský básník Rudolfa II.; *Čelakovský* — Fr. L. Čelakovský přeložil z Vestonie báseň Chvála hudby a epigramy (ČČM, 1832, Spisů básnických knihy šestery, 1847);
- 166: *Jan Isenachský* — Jan Leon z Eisenachu, Isenašský, právník, agent knížete Kristiána I. Anhaltského při dvoře Rudolfa II., prokurátor u soudů zemských;
- 167: *Suvorin* — Alexej Sergejevič S. (1834—1912), ruský novinář, za něho se umírněně liberální linie listu *Novoje Vremja* změnila v linii krajně reakční;
- 168: *lupus* — kožní tuberkulóza;
- 169: *letohrádek Amerika* — viz vysv. ke str. 152;
- 170: *kostel sv. Jana Nepomuckého u voršilek na Malé Straně* — přesně na Hradčanech, v Kanovnické ulici, jež spojuje Hradčanské náměstí s Novým světem; *u alžbělinek na Novém Městě* — na Slupi při nemocnici alžbělinek; *chrám sv. Jana na Skalce* — na Slupi pod Karlovým náměstím; *kostel sv. Karla Boromejského na Novém Městě* — v ulici Resslově; *kostel sv. Kateřiny* — na Novém Městě v ulici Kateřinské; *klášter a kaple... celestinek... na Novém Městě* — na místě dnešní hlavní pošty na rohu třídy Politických vězňů a Jindřišské ulice; *K. B. Mádl* — Karel Boromejský M. (1859—1932) otiskl v *Světě* XXIV (1890) studii Ku dvoustleté paměti narození Kiliána Ignáce Dientzenhofra, v níž na str. 511 čteme slova citovaná Janem Nerudou;
- 171: *spolek Osvěta* — Fr. Dvorský byl zvolen jeho místopředsedou r. 1870; *Riehl* — Wilhelm Heinrich R. (1823 až 1897), německý kulturní historik, jeho *Kulturgeschichtliche Novellen* — tak zní přesně titul knihy — byly vydány r. 1856 a Jan Neruda z nich čerpal pro své feuilletony; *Zdeněk Lev z Rožmitálu* (zemřel r. 1535), vůdce katolické šlechty proti městům; *Emler* — Dr Josef Emler (1836 až 1899), historik, archivář města Prahy, viz *Podobizny II*, 270;

- 172: *publikace dopisů dávných českých paní* — Staré písemní památky žen a dcer českých (1869);
- 173: *druhý díl jeho dějepisů ... nalezá se posud jen v rukopise* — jde o II. díl jeho Poselkyně starých příběhův českých, jež však Antonín Rezek vydal již v l. 1879—1880; *Václav Zelený* (1825—1875), literární a kulturní historik, viz *Podobizny* I, 313; *Václav Zelený píše o něm* — v Riegrovu Slovníku naučném, I (1860), 563; *Hájek* — Václav H. z Libočan (zemřel 1553), nespolehlivý, ale katolickými čtenáři milovaný autor Kroniky české (vydané r. 1541); *klášter křižovníků* — křižovníků s červenou hvězdou u Karlova mostu na Starém Městě; *mimo dějiny napsal ... asi čtyřicet knih* — údaj převzatý Janem Nerudou opět z hesla Václava Zeleného v Riegrovu Slovníku naučném;
- 174: *Josef Foerster* (1833—1907), skladatel a hudební kritik, viz *Podobizny* I, 224; *František Zdeněk Skuherský*, viz vysv. ke str. 14; *chrám sv. Vojtěcha v Praze* — ve Vojtěšské ulici na Novém Městě; *u Panny Marie Sněžné* — na Novém Městě na náměstí Jungmannově; *suita* — skladba složená z několika temat za sebou jdoucích anebo se vracejících;
- 175: *melodram Tři jezdci* — na slova básně Jaroslava Vrchlického; *Hymnus andělů* — na slova z epické básně Svato-pluka Čecha Anděl;
- 179: *nespolehliví spojenci* — Francie a carské Rusko, dva státy, k nimž se s nadějami obracela mladočeská politika;
- 180: *Eneáš Silvius* — E. S. Piccolomini (1405—1464), jako papež Pius II., autor protihusitské České kroniky (*Historia Bohemica*, 1458); *novější dějepisec český* — citát je vzat z hesla Jiří z Poděbrad v Riegrovu Slovníku naučném, IV (1865), 404, autor tohoto hesla je označen šifrou Mý (t. j. Jakub Malý);
- 181: *Stradivari* — Antonio Stradivarius (1644—1737), zakladatel slavné kremonské houslařské rodiny; *Guarneri ... Amati* — kremonské houslařské rodiny 16. a 17. věku; *Kratschmann* — Jan K. (1831—1870), houslař, působil v Brně, Vídni a Znojmu; *Schmidt* — Franz S. (1814 až 1870), houslař z Čech, působil ve Vídni; *Barchánek* — Josef Bedřich B. (1817 — zemřel po r. 1850), houslař českého původu;
- 182: *Jesenský* — Jan J. (Jessenius de Magna Jessen, 1566 až 1621), profesor pražské university, původem Slovák;
- 183: *Prendice* — Jan Neruda vzal z Riegrova Slovníku naučného toto jméno, jež počesťuje německý místní název Brenditz,

jde o obec Přímětice; *denis d'or* (franc.) — doslovně přeloženo zlatý Diviš; *mulace* — rejstříky, Jan Neruda zde skoro doslovně cituje z Riegrova Slovníku naučného (II, 1862), jenž mu byl k podobizně Prokopa Diviše přímým pramenem i na jiných místech; *Po smrti Divišově složen epigram...* Riegrův Slovník naučný (II, 210) jej cituje v původním znění:

Non laudate Jovem, gentes! Quid vester Apollo?
Iste magis Deus est, fulminis atque soni.
(Dia proč chválíte, lidé? Cože vám Apollo značí?
Tento větší je bůh, zvuku i hromobití.)

- 184: *Dějiny hudby* — kniha pak vyšla v l. 1892—1903 s názvem Všeobecný dějepis hudby; *chrám klášterní u voršilek* — na Národní třídě; *klavírní kvinteto* — hudební skladba pro pět nástrojů (dvoje housle, violu, cello a klavír); *motetto* — církevní hudební skladba pro sbor a varhany; *Missa solennis* (lat.) — Slavnostní mše;
- 185: *Dřevěná spona ... nebohého našeho mostu Kamenného* — protrženého povodní ve dnech 2.—5. září 1890; viz vysv. ke str. 162; *pasanti* — chodci;
- 186: *na emporiu* — vinou Riegrova Slovníku naučného (IV, 1865, 905) mylně použitý latinský výraz místo správného na triforiu, na ochozu; *emporium* znamená latinsky tržiště; *jak Slovník naučný podotýká* — Riegrův, IV (1865), 905; *pokračovatelé Kosmovi* — kanovník vyšehradský (1125—1142), mnich sázavský (1125—1162), Vincenc, kanovník pražský (1140—1167), Jarloch (Gerlach), opat milevský (1165—1228), Otto, opat zbraslavský, Petr Žitavský, František, probošt pražský (do r. 1353), Neruda přejímá údaj z Riegrova Slovníku naučného (IV, 1865, 905); „*Od roku 1346 má Benešova kronika...*“ — citát z téhož hesla Riegrova Slovníku naučného;
- 187: *důležitý spisek německý* — Schicksale des böhmischen Staatsrechtes in den Jahren 1620 bis 1627, nach urkundlichen Quellen skizziert (Osudy českého práva v l. 1620 až 1627, nastíněné podle dokumentárních pramenů);
- 188: *Rychnov Soukenický* — Rychnov nad Kněžnou v Orlických horách; *Moravan* — první nezávislý český politický časopis na Moravě, vycházel v Olomouci od r. 1861; *František Mareš* (1857—1942), MUDr, universitní profesor, fyziolog a idealistický filosof; *Živa* — byla založena J. Ev. Purkyní r. 1852, vycházela do r. 1864, obnovena byla v prosinci 1890;
- 189: *Bravi!* (ital.) — Chlapíci! *Kekule* — August K. ze Stradonic (1829—1896), německý chemik, universitní pro-

- fesor; *École nationale des mines* — Národní škola hornická;
- 190: *Klička* — Josef K. (1855—1937), skladatel, viz str. 105 a d.; *Stecker* — Karel S. (1861—1918), skladatel, viz str. 184 a d.; *ferment* — obraz vzatý z chemie, Jan Neruda má zde na mysli činitele, jenž v umění — jako v chemii — podněcuje kvas a ruch; *Hnilička* — Alois H., viz vysv. ke str. 18; *Jaksch* — Antonín J. (2. pol. 19. stol.), hudební pedagog a skladatel; *Pivoda* — František P., viz vysv. ke str. 146;
- 191: *Missa solemnis* — viz vysv. ke str. 184; *Schumann* — Robert S. (1810—1856), německý romantický skladatel; *Ráj a Peri* — Das Paradies und Peri, romantické oratorium z r. 1843;
- 192: *Beseda malostranská* — ochotnické divadlo v besedním domě na Malostranském náměstí; *Pokrok* — ochotnická scéna v Karlíně; *paní Pešková* — Eliška P. (1833—1895), divadelní umělkyně, choť divadelního ředitele Pavla Švandy, viz Podobizny II, 215; *ředitel Švanda* — Pavel Švanda ze Semčic, viz vysv. ke str. 95; *angažována správou našeho Národního divadla* — zde se provdala r. 1894 za spisovatele a režiséra Jaroslava Kvapila (1868—1950) a jako Hana Kvapilová vyrostla v jednu z vrcholných tvůrčích osobností českého jeviště;
- 193: „*česká renesance*“ — stavitelský směr přimykající se k staré renesanční české architektuře, ale vyjadřující slohovou bezradnost; *ulice Poštovská* — dnešní ulice Karoliny Světlé na Starém Městě; *Jízdecká* — dnešní Havlíčkova ulice na Novém Městě; *ve Skořápce* — ve Skořepce, ulici vedoucí od Betlemského náměstí na Uhelný trh, za Jana Nerudy se říkalo i Skořápková ulice; *anex* (lat.) — přídavek, zde přístavek, přistavěná menší budova; *Bedřich Münzberger* (1846—1928), viz str. 204 a d;
- 194: *Zítek* — Josef Z. (1832—1909), stavitel Národního divadla, viz Podobizny I, 45; *faktura* (lat.) — způsob uměleckého provedení;
- 195: *chystá sbírku povídek* — kniha tato nevyšla; *Krakonoš* — viz vysv. ke str. 38; *Politik* — konservativní staročeský deník, vydávaný v Praze německy, založený r. 1862; *Čech* — katolický politický časopis, tehdy týdeník;
- 196: *oznamuje-li se nyní, že z povolného péra obdržíme děje umění výtvarného* — r. 1891 začaly vycházet Dějiny umění výtvarných, dílo historika umění a kritika Karla B. Mádl (1859—1932); *klišéový* — štočkový, klišé je kovový štoček, na nějž je fotomechanicky přenášen obraz a jenž je pak

- leptáním upraven pro reprodukci, pro otisk, klišé se v té době k nám dovážela hojně z Německa; *Honem sem Slovník naučný* — Riegrův, IV (1865), 1073; r. 1855 v *Musejníku* — v ČČM, roč. XXIX, je článek J. B. Müllera Jan Kupecký a jeho dílo;
- 197: *Kheil* — Karel Petr K. (1843—1908), obchodní pedagog, sběratel; *Czobor* — hrabě Adam C., majitel zámku v Holiči, měste v stolici Nitranské; *Klaus* — Benedikt K. (též Claus, 1636—1707), malíř, jenž působil v Luzernu; *Jan Kašpar Füssly* (1707—1781), Švýcar, přítel a životopisec Kupeckého, ale za jeho pomoci se Kupecký v Římě neusadil (Kupecký byl v Římě a jinde v Itálii v l. 1686—1709!), v Riegrově Slovníku naučném je omyl v osobě: Kupeckého se ujal v Římě bratranec Jana Kašpara F., Mathias Füssly; *Alexander Sobieski* (zemřel r. 1714), polský kníže, žijící v Římě; *Adam z Lichtenštejnů* (1656—1712), přesně Jan Adam Ondřej z L., sídlil ve Vídni a založil tam lichtenštejnskou obrazárnu; *car Petr Velký* (1672—1725), v Karlových Varech byl r. 1712, jeho portrét, vytvořený Kupeckým, byl podle Dr Prokopa Tomana (Nový slovník čs. výtvarných umělců) v museu v Brunšviku;
- 198: *plihem* — plížením; *dvě až tři tehdejší tiskárny pražské* — Kateřiny Jeřábkové, bratři Haasů a Jana Spurného; *ten jediný krámek* — knihkupectví Jana Jaroslava Pospíšila;
- 199: *Kamaryt* — Josef Vlastimil K. (1797—1833), básník z družiny Františka Ladislava Čelakovského; *po uveřejnění dopisné pozůstalosti všech tehdejších současníkův* — Jan Neruda má na mysli Sebrané listy Fr. L. Čelakovského (1864, 1869) a edici *Z let probuzení* (1872); *úředník králové* — t. j. královny české, tak říká Jan Neruda se státoprávním zdůrazněním místo oficiálního císařovny rakouské; *zpravodajem o českých hrách divadelních (pro Českou včelu)* — byl J. K. Chmelenský v l. 1834—1836; *Kytka* — almanach, jež J. K. Chmelenský vydával v l. 1836—1838; *Věvec* — Věvec ze zpěvů vlastenských redigoval J. K. Chmelenský v l. 1835—1836;
- 200: *Maria Stuartka* — drama Friedricha Schillera z r. 1799; *Adrienna Lecouvreur* — hra francouzského dramatika Eugèna Scriba z r. 1849; *Beřeme k rukoum polskou encyklopedii* — Encyklopediji powszechnou S. Orgelbranda, tom osmy, Warszawa 1878, str. 25;
- 201: *Vělička* — Wieliczka, město v západní Haliči; *vaudeville* (franc.) — lidová hra se zpěvy;
- 202: *Rapacki* — Wincenty R. (nar. r. 1840), polský herec, režisér a dramatik; *Popelova* — Romana Popieł, provd.

- Święcka, polská dramatická umělkyně; *Deryngova* — Marie D. (nar. r. 1857), polská herečka, viz Podobizny I, 198; v Praze byla v l. 1879 a 1882; *smrt Marie Riegrové, kteréž náhoda dodala tolik tragičnosti* — zemřela náhle v Římě 29. března 1891 ochrnutím plic, byla převezena do Čech a pohřbena v Lobkovicích do rodinného hrobu Palackých;
- 203: *Vlastimila Růžičkova* — Anna R. (1824—1869), spisovatelka; *prorokův Cherubin* — anděl křesťanského bájesloví, zobrazovaný s třemi dvojicemi křídel;
- 204: *Časopis výstavní* — vycházel s podtitulem Zprávy Spolku architektů a inženýrů v království Českém od 1. srpna 1890 čtrnáctidenně do konce r. 1891;
- 205: *architekt Ulmann* — Vojtěch Ignác U. (1822—1897), viz Podobizny III, 191; *architekt Baum* — Antonín B. (1830 až 1886), vynikl i jako archeolog;
- 206: *Filip van der Bossche* — (konec 16. a poč. 17. stol.), kreslíř, působil v Praze; *Jan Waechter* — Hans W. (též Wechter, nar. okolo r. 1550, zemřel po r. 1606), norimberský rytec, činný též v Praze; *videňský Belveder* — viz vysv. ke str. 11; *Fénix* — zázračný pták ohnivák řeckého bájesloví, obrozující se v plamenech; *Sadelerové* — bohatě rozvětvená rytecká rodina vlámská z 16. a 17. století, jejíž někteří členové působili v Čechách: Jilji (1570—1629), Marcus Christoph, Tobiáš; *Wierixové* — vlámská rodina kreslířů a rytců 17. stol.; *Passeové* — nizozemská rodina kreslířů a rytců z 16. a 17. stol.; *Antorf* — Antverpy, viz vysv. ke str. 99; *Agostino Carracci* (1557—1602), italský malíř a rytec, bratr Annibala C., viz vysv. ke str. 22; *Raffael* — Raffaello Santi (1483—1520), veliký malíř italské renesance, viz Podobizny II, 154; *Marcantonio Raimondi* (nar. kolem r. 1480, zemřel v l. 1527—1534), italský rytec, působil v Římě a v Bologni;
- 207: *Na světové výstavě vídeňské* — Jan Neruda ji zhlédl r. 1873 a psal o ní v dubnu až srpnu do Národních listů; *Stradivarius* — viz vysv. ke str. 181; *Joannes Baptista Guadagnini Placentius* (zemřel r. 1786), člen slavné houslařské rodiny, jež pracovala v Cremoně, Parmě, Pavii a Turinu; *Carlo Bergonzi* (1686—1747), člen italské houslařské rodiny z Cremony; *Tomáš Edlinger* (1662—1729), mistr houslař, usedlý od r. 1692 v Praze;
- 208: *špinet* — spinet, rokokový klavír; *Únos* — Únos ze Serailu, Mozartova opera z r. 1781; *s houslemi Slavíkovými* — Josef S. (1806—1833), viz Podobizny III, 330; *s houslemi Laubovými* — Ferdinand L., viz vysv. ke str. 74; *Jan Dvořák*

- (1822—1890), český mistr houslař; *Ferdinand Homolka* — Ferdinand August Čeněk H. (1828—1890), houslař, zvaný „pražský Stradivari“; *Antonín Sitt* (1819—1878), pražský houslař;
- 209: *Havlasa* — Bohumil H. (1852—1878), spisovatel, viz *Podobizny* I, 72; *za poslední rusko-turecké války* — v letech 1877—1878; *Orenburk* — město na středním toku Uralu, dnes Čkalov; *Erivaň* — město v Armenii; *Vincenc Vávra-Haštalský* (1824—1877), novinář, radikální demokrat, viz *Podobizny* I, 20 a zde str. 41 a d.;
- 210: *Sardou* — francouzský dramatik Victorien S. (1831 až 1908), jehož historické drama *Vlast* (*Patrie*) z r. 1869 u nás mocně působilo za války prusko-francouzské r. 1870 jako podobenství našeho boje národně osvobozenského; *Ostrovskij* — Alexandr Nikolajevič O. (1823—1886), klasik ruského realistického dramatu; *Mrtvé duše Gogolovy* — Emanuel Vávra je přeložil po Karlu Havlíčkovi (1849) znova r. 1862; *Lermontovův Démon* — překlad Emanuela Vávry vyšel v Lumíru r. 1863; *Gončarova Oblomov* — tento román přeložil Emanuel Vávra r. 1861; *Ruský tlumočník* — vyšel r. 1868, po české pouti do Moskvy z r. 1867, kdy u nás vzrostl přímý styk s ruskou kulturou; *Pejšek* — František P., redaktor Čecha, radikálního časopisu z let 1864—1865, jehož spolupracovníkem byl i Jan Neruda;
- 211: *president Francouzské republiky* — byl jím r. 1884 Jules Grévy; *Le faut faire grand, très grand!* — Musí se to udělat veliké, velikánské!
- 212: *Karel Chotek* (1783—1868), v l. 1826—1843 nejvyšší purkrabí v Čechách; *Václav Nekvasil* (1840—1906), zakladatel karlínské stavitelské firmy; *Karel kníže Schwarzenberg* (1824—1904), poslanec a národohospodář, viz *Podobizny* II, 24;
- 213: *měrný zpěv* — harmonický; *Krejčí* — Josef K., ředitel kůru, hudební pedagog;
- 215: *práce hydrografické* — vodopisné; *nové německé divadlo v Praze* — dnešní Smetanovo divadlo; *Sibiň* — město v Sedmihradsku;
- 216: *Führich* — Josef F. (1800—1876), německý malíř z Čech, romantik; *Mrňák* — Ignác M. (též Mrniak, nar. 1809), učitel kreslení, malíř historických výjevů;
- 217: *Toť jsou již všechna data, která náš Slovník naučný uvádí...* — heslo Jelen, Alois, Riegrův Slovník naučný, IV (1865), 229; *Žofinská akademie* — byla založena r. 1840 k pěstování klasické hudby a k výchově pěvců a pianistů, sídlo měla na ostrově Žofině, dnešním ostrově

- Slovanském; *Zvonař o nich psal* — citát je opět vzat z Riegrova Slovníku naučného (IV, 229), z hesla šifrovaného Zř, napsaného tedy Josefem Leopoldem Zvonařem, viz Podobizny II, 114;
- 218: *Palacký* — František P.; *Herloš* — Karel H. (Karl Herloszsohn, 1802—1849), německý spisovatel z Čech, autor románů z českých dějin; *myšlénka na pořádání „českých bálů“* — jako zakladatel českých bálů bývá jmenován Josef Kajetán Tyl; Jan Neruda jinde jmenuje jejich zakladatelem Františka Ladislava Riegra a Aloise Pravoslava Trojana, viz Podobizny II, 12, a také Josefa Frantu Šumavského, viz Podobizny III, 138;
- 219: *Amerling* — Karel Slavoj A., viz vysv. ke str. 76; *Arnold* — Jan A. (1785—1872), vlastenecký kněz, bratr radikálního novináře, revolučního demokrata Emanuela Arnolda; viz Podobizny III, str. 11; *Šumavský* — viz vysv. ke str. 144; *Slovanská lípa* — viz vysv. ke str. 42; *Mikovec* — viz vysv. ke str. 74; *Svatobor* — viz vysv. ke str. 159;
- 221: *Krones* — Franz Xaver K. (1835—1902), rakouský dějepisec, universitní profesor v Štyrském Hradci, autor rukověti a nárysu rakouských dějin (*Handbuch der Geschichte Österreichs a Grundriss der österreichischen Geschichte*; *Tomkův Dějepis Prahy* — jeho IV. díl vyšel r. 1879; *Athenaeum* — s podtitulem Listy pro literaturu a kritiku vědeckou vycházelo v l. 1883—1893; *Památky* — Památky archeologické a místopisné, viz vysv. ke str. 102; *Beckovského Poselkyně* — viz vysv. ke str. 173;
- 222: *Dějiny Čech a Moravy za Ferdinanda III.* — přesně Děje...; *Děje Čech a Moravy nové doby* — přesně Dějiny...;
- 223: *zesnulý před několika teď dny* — August Seydler zemřel 22. června 1891; *Izák Newton* — přesně Izák Newton a jeho principia (1887); *Fysika theoretická* — přesně Základové theoretické fysiky (1880—1895), její III., poslední díl vyšel po smrti A. Seydlera, doplněn a dokončen jeho nástupcem Františkem Koláčkem (1851—1913);
- 224: *Velká praktická škola zpěvu* — společné dílo J. J. Piherta a L. R. Pazdírk; *Rinaldo Rinaldini* — národní komická zpěvohra na slova humoristy Eduarda Justa (1836 až 1879);
- 225: *Česká chalupa* — kopie lidové architektury, vyplněná i ukázkami lidového umění; *Lubor Niederle* (1865—1944), národopisec a archeolog, universitní profesor; *Český lid* — byl založen r. 1891; *Jan Peisker* (1851—1933), kulturní

- historik, universitní profesor; *František Adolf Šubert* — viz vysv. ke str. 107; *navrhuje pro rok 1893...* — tato Národopisná výstava československá byla uskutečněna r. 1895;
- 226: *cena Čermáková* — cena kněze Filipa Č. Tuchoměřického (1798—1877), založená tímto mecenášem u Svatoboru r. 1864;
- 228: *nebeklič* — název obvyklý pro příruční modlitební knihu, jež kdysi doprovázela katolickou ženu, venkovskou i městskou, po celý život;
- 229: *Otakar Hostinský* (1847—1910), estetik, universitní profesor, viz *Podobizny II*, 205—206; *Sbírka přednášek a rozprav* — vydával ji nakladatel Jan Otto od r. 1879, Jaroslav Goll byl v její redakci do r. 1896; *Michal Hórnik* (1833 až 1894), lužickosrbský kněz, spisovatel a buditel, spolužák Jana Nerudy ze studií na Akademickém gymnasiu, viz *Podobizny II*, 267; *Pronesli jsme se už jednou... na tomto místě* — v podobizně Jana Arnošta Smoleře, viz *Podobizny II*, 272;
- 230: *Smoleř* — Jan Arnošt S. (1816—1884), lužickosrbský buditel a publicista, viz *Podobizny II*, 272; *Andree* — Richard A. (1835—1912), německý zeměpisec a národopisec; *Haupt* — Leopold H. (1797—1883), německý spisovatel, žil v lužickém Zhořelci; *Abraham Frencl* (1656 až 1740), hornolužický jazykozpytec a dějepisec; *Handrij Zejler* (1804—1872), hornolužický spisovatel;
- 231: *anonymem Eva z Hluboké* — přesně pseudonymem Eva z Hluboké;
- 232: *Poetické besedy* — sbírka redigovaná Janem Nerudou u nakladatele Eduarda Valečky, viz vysv. ke str. 165; *na tu rozkošnou arabesku Griffonovu z r. 1889 — přeloženou tenkrátě tuším pro Lumír* — Jan Neruda se však zmiňuje o motivu hádky varhan s harfou už 27. března 1880 v podobizně Josefa Foerstra, srov. *Podobizny I*, 224; v Lumíru tato arabeska otištěna nebyla.